

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maliye Araştırma Merkezi Konferansları
52. Seri / Yıl 2009
Prof. Dr. Şerafettin Aksoy'a Armağan

GLOBAL BİR KAVRAM: VERGİ REKABETİ

Doç. Dr. Ersan ÖZ*
&
Araş. Gör. Sevinç YARAŞIR**
* Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü
&
** İstanbul Üniversitesi

ÖZET

İktisadi, siyasi ve sosyal boyutları olan bir kavram olan rekabet; en özlu anlatımla kıt bir şeyi paylaşmak ve bir ödül elde etmek amacıyla yarışmayı ifade etmektedir. Rekabetin iktisadi alanda etkinliği, rekabetçi serbest piyasaların varlığına bağlıdır. Küreselleşme olarak adlandırılan dünyanın en dinamik rüzgarı, uluslararası ticari ve sınai hareketliliği en üst seviyesine çıkarmış ve ister istemez uluslararası iktisadi ortamdaki rekabet, doruk noktasına ulaşmıştır. Bu rekabet, her türlü para ve maliye politikası aracının istenildiği tarzda kullanılmasını neredeyse mübah kılmaktadır. Sözkonusu rekabet ortamı, devletlerin en önemli politika araçlarından vergilendirmeye de ister istemez sirayet etmiştir.

Vergilendirme yetkisine sahip olan devletin vergi mevzuatının, sisteminin ve vergi politikalarının diğer devlet üzerinde oluşturduğu etkilere vergi rekabeti denilmektedir. Vergi politikalarının en önemli enstrümanı olan vergi oranları, vergi rekabeti denilen olgunun en önde gelen etki aracıdır. Vergi rekabeti; uluslararası rekabet gücünü artırarak yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi, vergi mevzuat ve sistemlerinin yakınlaştırılması ve vergisel teşvikler sağlanması amacıyla dolaysız vergi oranlarında daha yoğun gerçekleşmektedir. Dolaylı vergiler ise vergi uyumlaştırılmasına sahne olmaktadır.

Vergi rekabeti olgusu, sağladığı bazı açılımlar noktasında olumlu bir kavram olarak değerlendirilirken, sebep olduğu bazı olumsuz sonuçlar bağlamında eleştirilmektedir. Olumlu sonuçlar arasında, vergi indirimleri noktasında ortaya çıkan yabancı sermaye artışı ve vergi gelirlerinin etkin kullanım sonucu oluşan kamu harcamalarında verimlilik sayılabilir. Olumsuz sonuçlara örnek olarak ise, mali bozulma, haksız vergi rekabeti ve neticesinde adaletsiz vergi yükü dağılımı sayılabilir.

A GLOBAL CONCEPT: TAX COMPETITION

ABSTRACT

Competition that has economical, social and political aspects simply means a race to share a limited resource or winning a prize. The effectiveness of the competition in economical sphere depends on the existence of the open markets. The Competition in international markets has reached its highest level as well as the international commercial and industrial activities due to the most dynamic wind of the world named globalization. This competition allows to be made use of any kind of monetary and financial instruments. This very competition context also influenced the most important political instruments of the governments, namely taxation. Hereby, the impacts of the tax regulations and policies of any country on others are known as the tax competition.

Tax rates, which the most important tool of the tax policies, are also the foremost means of the tax competition. Tax competition is seen mostly in direct tax rates by means of which the reconciling the tax legislations and systems,

providing tax grants and attaining foreign investments due to increasing the international competitive capacity are possible. But, in indirect taxes what is seen is the harmonization.

While the notion of tax competition has been regarded as a positive concept since it produces some expansions, it is criticized at the same time since due to its negative results to be produced. Among the benefits, the increases in the foreign investments as a result of tax relief and productivity in public expenditures because of more efficient use of public revenues. The examples for the negative results can be counted as the fiscal dissolution, unfair tax competition and, as a result, unjust tax distribution.

GİRİŞ

Ekonomilerin, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra kapalı ekonomik sistemlerden açık ekonomik sistemlere yönelmeleri, globalleşmeyle birlikte ekonomik serbestleşmenin hız kazanması ve yine globalleşmenin sebep olduğu kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelen rekabet için ekonomilerarası entegrasyonların kurulup artmaya başlaması uluslararası vergilendirmeyi tartışmaya açmıştır.

Siyasi sınır mefhumunun ekonomik ve siyasi entegrasyonların etkisiyle hızla önemini yitirmesi neticesinde uluslararası ekonomik ve siyasi ilişkiler daha da önemli hale gelmiştir. Küreselleşme ve teknolojideki hızlı gelişmelere bağlı olarak uluslararası sermaye hareketleri, mal ve hizmet hareketleri, yatırımlar ve emeğin mobilitesi artmıştır. Bu değişimin sonucu olarak uluslararası vergi rekabeti, tercihlerin kullanılmasında önemli bir faktör konumuna gelmiştir. Vergilendirme, ülkelerin iç hukuklarına göre karar verdikleri ve uyguladıkları bir alan olmaktan çıkmıştır. Artık, uluslararası konjonktüre paralel düzenlemelerin dışında kalınması, ülke ekonomilerinin hem rekabet edememesine hem de geri kalmasına yol açmaktadır.

Global bir kavram olan vergi rekabetini çeşitli yönleriyle ortaya koyan bu çalışmada; vergi rekabeti kavramı olarak ortaya konulduktan sonra tanımı ve unsurlarıyla irdelenmektedir. Özellikle doğrudan sermaye yatırımlarını çekme özellikleri nedeniyle dolaysız vergilerde daha sık gerçekleşen vergi rekabeti hakkındaki lehte ve aleyhteki görüşler aktarılarak, olumlu (avantajları) ve olumsuz (dezavantajları) tarafları açıklanmaktadır. OECD, Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından haksız vergi rekabetini önlemeye yönelik çalışmalarda ne aşamada bulunduğu tartışılarak, çeşitli öneriler getirilmektedir.

A. Vergi Rekabeti Kavramı

Dünya, günümüzde hızlı bir değişim süreci içerisinde bulunmakta ve bu değişim sürecinin öncülüğünü de küreselleşme olgusu yapmaktadır. Küreselleşme ile beraber

ekonomi ve ticarete liberalleşme eğilimleri hızlanmakta ve gelişmekte olan ülkeler bu süreçten daha fazla pay almak için adeta yarış içine girmektedirler¹.

Küreselleşme ile son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak, dünyada ülkeler arasındaki mal ve para hareketlerinde önemli gelişmeler kaydedilmiş ve sermaye, sınırları belli olmayan bir pazarda hareket eder hale gelmiştir. Her alanda yaşanan bu hızlı gelişmelere bağlı olarak gelişmekte olan ülkeler, dünyada yatırım amacıyla dolaşım halinde bulunmakta olan sermaye potansiyelini kendi ülkelerine çekebilmek için başta vergilendirme olmak üzere pek çok alanda yeni düzenlemelere girişmekte ve bu konumdaki avantajlardan yararlanmak için çaba sarf etmektedirler². Örneğin ülkeler, uluslararası alanda ekonomik üstünlük sağlamak, sermaye ve yatırımları çekebilmek amacıyla vergi mükellefiyetinde³, verginin konusunda, oranlarında, indirim, istisna, muafiyet ve indirime konu olabilecek giderlerde yabancı yatırımcılara cazip gelecek düzenlemelere gitmektedirler. İşte bu düzenlemeler vergilendirme alanında rekabetin somut yansımaları olmaktadır.

1980 yılından sonra ülkeler özellikle kurumlar vergilerinde indirimlere girişmişlerdir. Ancak küçük ve gelişmekte olan ülkelerde bu indirimler, gelişmelerini hızlandırma ve daha fazla yatırım çekerek daha fazla sermaye birikimi sağlama anlamında daha büyük ve hızlı olmasına rağmen, gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerde daha yavaş ve küçük oranlarda indirimler yapılmıştır. Fakat, gerek doğrudan yabancı sermaye yatırımları gerekse portföy yatırımları vergi oranları dışında daha pek çok faktöre bağlı olarak tercihlerine yön vermektedir. Nitekim ülkeler arasında verilen bazı vergisel teşvikler bazı ülkelere yarar sağlarken, bazı ülkelerin de vergi matrahlarının erimesine neden olarak çeşitli vergisel sorunları da beraberinde getirmektedir. OECD ve AB, rekabet sonucu ortaya çıkan dezavantajları gidermek için çalışmalar yapmaktadır. Bu süreçten, uyguladıkları vergi politikaları nedeni ile fayda sağlayan bazı ülkeler ise işin doğası gereği bunlara karşı çıkmaktadır.

B. Vergi Rekabetinin Tanım ve Unsurları

Uluslararası vergi rekabeti, emek ve sermayenin mobilitesinin artması ile ön plana çıkmakta ve ülkeler yatırımları kendi ülkelerinde cazip kılmak için çeşitli vergi öğelerine müdahalelerde bulunarak vergi reformları yapmaktadırlar. Vergi rekabeti, artan mali bütünlüşme ve ekonomik entegrasyon sonucunda efektif vergi oranlarının düşürülmesi olarak tanımlanabilen⁴ ve teorik bazda ilk defa 1956 yılında Charles Tiebout tarafından geliştirilen bir iktisadi kavramdır⁵. Ancak bazı vergi rekabeti tanımları, vergi rekabetini daha kapsamlı olarak ele almaktadır.

¹ Duran BÜLBÜL, "Türkiye'de Doğrudan Yabancı sermaye Yatırımlarının Seyri", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 140, Ağustos 2004, s. 123.

² TOBB, **Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2001, s. 40.

³ Yenal ÖNCEL, Kurumlar Vergisinde Değişim ve Uluslararası Vergi Rekabeti", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 47. Seri, 2005, s.3.

⁴ A. Burçin YERELİ, "Macroeconomics Effects of Tax Competition İn Turkey", **South-East Europe Review**, Volume 8, Number 1, May 2005, s. 19.

⁵ Türkan ÖNCEL & S. Yenal ÖNCEL, "Uluslararası Vergi Rekabeti", İ.Ü. İktisat Fakültesi, **Maliye Araştırma Merkezleri Konferansları**, Sayı:43-44, 2003, s.5.

Efektif vergi oranlarının, çokuluslu girişimcilerin yatırım ve yerleşim kararlarını belirlemede önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Ancak vergi oranları dışında başka vergisel ayrıcalıklar da vergi yükünü azaltabilir. Daha açık bir ifade ile vergi rekabeti, vergi oranları düşürülerek ve/veya vergi matrahı genişletilerek de gerçekleştirilebilmektedir⁶. Dolayısıyla geniş anlamı ile vergi rekabeti, vergilendirme yetkisine haiz olan devletin (Kamu idareleri, yerel yönetimler ve diğer idari birimler) vergi politikalarının diğer devletler üzerinde oluşturduğu etkiler diye tanımlanabilmektedir⁷.

Vergi rekabeti bir yandan kamu harcamalarında etkinlik sağlama ve kaynakların daha rasyonel kullanımı anlamında refah artırıcı etkiler yaratırken, diğer yandan uluslararası yatırım kararlarının sapması sonucunda bazı ülkelerin vergi gelirlerinde kayıpların ortaya çıkması nedeniyle yanlış kaynak dağılımına yol açarak haksız vergi rekabetine de neden olabilmektedir. Nitekim haksız vergi rekabetinin olumsuzluklarını gidermek amacı ile Avrupa Birliği ve OECD başta olmak üzere çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlar birtakım ölçekler geliştirerek kapsamlı çalışmalar yapmaktadırlar⁸.

Ancak AB’nde dolaylı vergiler alanındaki önlemler vergi uyumlaştırılması olarak belirmekte iken, dolaysız vergilerde bu durum vergi rekabeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konudaki çalışmalarda AB, vergi rekabetine karşı bir düzenlemeyi tavsiye etmektedir. Ancak bu alandaki çalışmalarda da vergi rekabeti sonucunda hükümetin harcamalarında düşmenin söz konusu olacağı tartışmaları yer aldığı gibi, aksine vergi rekabetinin daha iyi vergi sistemlerinin kurulmasında rol oynayacağı ve her ülkenin diğer ülkelerin deneyimlerinden yararlanabileceği üzerinde de durulmaktadır. Ancak günümüzdeki durum itibariyle dolaylı vergilerde AB’nde uyumlaştırma söz konusu iken dolaysız vergilerde aynı şey söylenememektedir⁹.

Vergi rekabeti tanımlarından yola çıkılarak, **vergi rekabetinin üç unsuru** olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Bunlardan **birincisi**, vergi rekabetinin birey ve işletmelerin uluslararası rekabet gücünü artırarak yabancı yatırımları ülkeye çekmeye yönelik uygulamalar olması, **ikincisi** vergi rekabetinin uluslararası rekabeti de içermesi olmaktadır. Ülkeler, uluslararası rekabet sonucunda diğer ülkelerin vergi sistemlerinden etkilenecek avantajlı ya da dezavantajlı duruma geçebilmektedirler. Yani artık ülkeler küreselleşme sürecinde vergi sistemlerini diğer ülkelerin sistemleri ile uyumlaştırmakta ya da yakınlaştırmaktadırlar. Aksi halde yükümlüler kendilerine en fazla avantaj sağlayan ülkelere gideceklerdir. **Üçüncüsü** ise vergi rekabeti dolayısıyla elde edilecek vergi avantajlarının çeşitli vergisel teşviklerle gerçekleşmesidir¹⁰.

Vergi rekabeti, yatay vergi rekabeti ve dikey vergi rekabeti olarak iki ayırımında incelenebilmektedir. **Yatay vergi rekabeti**, aynı düzeydeki iki ya da daha çok hükümetin vergi rekabetidir. Örnek olarak, iki yerel ya da iki ulusal hükümetin hareketli

⁶ Filiz GİRAY, “Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları”, **Akdiz İİBF Dergisi**, 9, 2005, s. 94.

⁷ Chris EDWARDS & Veronique de RUGY, “International Tax Competition: A 21 st-Century Restraints on Government”, **Policy Analysis**, No: 431, April 12, 2002, s.3.

⁸ Türkan ÖNCEL & Yenal ÖNCEL, a.g.m., s. 6.

⁹ Andre FOURÇANS, “Tax Harmonization Versus Tax Competition In Europe: A Game Theoretical Approach”, **Cahier De Recherche Working Paper**, No: 132, s. 4-5

¹⁰ GİRAY, a.g.m, s. 95.

vergi kaynağını vergilendirmeleri ve bunlardan bir tanesinin aldığı verginin diğerinin vergi gelirlerine etkide bulunması verilebilir. **Dikey vergi rekabeti** ise farklı düzeylerdeki iki hükümetin (yönetimin) vergi rekabetidir. Dikey vergi rekabetine örnek olarak da federal hükümet ve eyaletlerin aynı vergi kaynağını vergilendirmesi sonucunda bir bölgede uygulanan verginin diğerindeki vergi miktarını etkilemesi verilebilir. Özetle yatay vergi rekabeti farklı devletler arasında, dikey vergi rekabeti daha çok federal hükümetler ve eyaletler arasında gerçekleşen vergi rekabetleridir¹¹. Aslında vergi rekabetinin temelinde vergilendirilen faktörün ödemedi kaçmak için yer değiştirmesi yatmaktadır. Vergilendirilecek faktörlerin vergi rekabetinden yararlanmaması durumunda, bu faktörlerin vergi yüklerinde artışlar ortaya çıkacaktır¹².

C. Vergi Rekabeti Hakkında Görüşler

Vergi rekabeti ile ilgili iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan **birincisi** vergi rekabetinin zararlı olduğunu ileri süren görüştür. Mesela J. Slemrod, vergi rekabetinin bazı ülkeler için zararlı etkilerinin olabileceğini ve ülkelerin vergi sistemlerinin uyumlaştırılmasının bütün ülkelerin refahlarını artıracaklarını söylemektedir. Slemrod, vergi rekabetini **“yıkıcı vergi korumacılığı”** olarak adlandırmıştır ve vergi cenneti olan ülkelerin kazançlarının dünyanın diğer ülkelerinin katlanacağı zararlarla sıfır toplamlı hatta negatif toplamlı bir oyun olacağını ifade etmektedir. Vergi rekabetinin zararlarını engellemek için ülkelerin kurumlar vergisi alanında uyumlaştırmaya gitmelerinin gerekliliğini ve eğer ki ülkeler doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekmek istiyorlarsa da bunu vergi oranlarını indirerek sağlamak yerine yatırım indirimi gibi uygulamalar sunarak yapmalarının gerekliliğini belirtmektedir¹³. Yine bu konuda OECD’nin görüşü ise, başka ülkelerin vergi tabanını azaltan veya vergi kompozisyonlarını değiştirmeye zorlayan bir vergi rekabetinin kabul edilebilir olmadığını söyleyerek bu konuda çalışmalarına devam etmektedir. OECD’nin zararlı vergi rekabeti konusundaki hem yukarıdaki görüşü hem de toplam 19 öneri içeren kapsamlı raporu “Zararlı Vergi Rekabeti: Yükselen Küresel Bir Konu” adıyla 1998 yılında yayımlanmıştır. Zararlı vergi rekabeti üzerine OECD Raporu’nda ayrıca, vergi rekabetinin pozitif etkilere sahip olduğu ancak vergi politikalarının diğer ülkeler üzerinde dışsal zararlı etkilerinin de olduğu vurgulanmaktadır. Raporda ülkelerin, ticaret ve yatırım akımlarını tahrif eden, vergi yükünde hayal edilemez değişiklikler yaratan, vergi mükelleflerinin uyum maliyetlerini artıran, hükümetlerin mali politika seçimlerini sınırlandıran zararlı vergi rekabetine nasıl engel olabileceklerinin yolları belirtilmektedir. Söz konusu raporda, ülkeler arasında çok taraflı düzenlemelere yer verilmesi ve en önemlisi de bilginin paylaşımı vurgulanmaktadır¹⁴. Nitekim Avi Yonah

¹¹ Timothy J. GOODSPEED, “Tax Competition Benefit Taxes and Fiscal Federalizm”, **National Tax Journal**, Vol: 51, No: 3, September 1998, s. 581.

¹² Timothy J.GOODSPEED, “Tax Competition and Tax Structure In Open Federal Economies: Evidence From OECD Countries With Implications For The EU”, **European Economic Review**, 46, 2002, 371.

¹³ Joel B. SLEMROD, “Free Trade Taxation and Protectionist Taxation”, **International Tax and Public Finance**, Vol: 2, Number : 3, November 1995, s. 484-486.

¹⁴ Joann M.WEINER&Hugh J.AULT, “The OECD’s Report On Harmful Tax Competition”, **National Tax Journal**, 51(3), September 1998, s. 601-602.

da vergi rekabeti ile ilgili olarak, vergi rekabetinin devletleri kamu hizmetlerini yerine getirirken daha verimli olmaya iteceği konusunda pozitif düşünürken, vergi rekabetinin vergileme yoluyla gelirin yeniden dağıtılmasını engelleyerek sosyal refah üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği konusunda da vergi rekabetinin zararını vurgulamıştır¹⁵.

Vergi rekabeti konusunda **ikinci görüş ise**, vergi rekabetinin doğrudan zararlı olduğu konusunda kesin bir tavır içinde bulunulmaması gerektiğini savunanlardır. Mesela Roin, vergi rekabetinin her ülkenin uyguladığı vergi oranlarının birbirine eşitleninceye kadar devam edeceğini ki bu oranın sıfırda olabileceğini, bunun sonucunda da ülkelerin ek yatırımları çekmek amacıyla vergi oranlarından yararlanmak gibi bir yola başvurmayacaklarını söylemekle beraber, bunun sonucunda ülkelerin vergi rekabetine girerek refahlarını artırıcı etkiler yaratamayacaklarını ileri sürmektedir¹⁶. Roin, ekonomik perspektiften bakıldığında, vergi rekabetinin kamusal mallar açısından da fayda yaratacağını ileri sürmektedir. Vergi rekabetinin hem dünya hem de rekabetçi ülkeler açısından negatif toplamlı bir oyun olmadığını, refahın artmasında katkı yarattığını söylemektedir¹⁷.

Ayrıca vergi rekabetinin yararlı olduğu yönündeki görüşler arasındaki gerekçelerden birisi de ulus devletlerin vergileme yetkilerini kötüye kullanmalarının önüne geçilmesi olmaktadır. Vergi rekabeti, ulus devletlerin vergi oranlarını aşağıya çekmeleri konusunda baskı oluşturmaktadır¹⁸.

Aslında vergi rekabeti teorisi Charles Tiebout'un 1956 yılında yazmış olduğu "Tiebout Teorisi" ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu makalede kişilerin tercihler yoluyla, farklı düzeylerde bulunan kamu harcamaları ve vergi bileşenlerinden bireyler için en optimal olanını seçeceklerinden bahsedilmektedir. Bireylerin farklı tercih imkanına sahip olması da devletlerin kamu hizmetlerini sunmadaki verimliliğini artıracaktır. Mesela federal bir devlet yapısında idareler arasındaki rekabet daha iyi kamu malı sunumuna olanak hazırlamaktadır¹⁹.

Tiebout hipotezine göre hareketli kabul edilen emek için idareler arasındaki rekabet, piyasa ekonomisindeki özel mallar arasındaki rekabet gibidir. Dolayısıyla idareler mevcut alternatiflerden daha iyi biçimde bireylerin ihtiyaçlarını tatmin etme ile karşılaşmaktadırlar. Daha başka bir deyişle, bir bölgedeki faktörlerin başka bölgelere kaymasını engellemek için (emek için göç) idareler (yerel yönetimler) bireylerin tercihlerine uygun bir şekilde vergi ve harcama bileşimleri belirlemelidirler²⁰.

¹⁵ Naci AĞBAL, "Globalleşme ve Vergi Sistemlerinin Geleceği II", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:106, Ekim 2001, s.213.

¹⁶ Julie ROIN, "Competition and Evasion: Another Perspective on International Tax Competition", **Georgetown Law Journal**, Mar 2001, Vol: 89, Issue:3, s. 5-13.

¹⁷ Tsilly DAGAN, "The Costs of International Tax Cooperation", **Working Paper** No:1-03, January 2003, s. 26 (http://www.biu.ac.il/law/unger/wk_papers.html).

¹⁸ Richard TEATHER, "Harmful Tax Competition", **Institute of Economic Affairs**, Vol: 22, 2002, s. 58-62.

¹⁹ Charles M.TIEBOUT, "A Pure Theory Of Local Expenditures", **Journal of Political Economy**, 64, 1956, s. 416-420.

²⁰ Joseph E. STIGLITZ, **Kamu Kesimi Ekonomisi**, (Çev: Ömer F. BATIREL), İstanbul, Marmara Üniversitesi İİBF Yayın No: 396, s. 791.

Tiebout Hipotezine dayanarak vergi rekabetini savunanlar, vergi rekabeti teorisinde farklı vergi oranlarının olmasının iyi olduğunu söylemektedirler. Bunun sonucunda da mükelleflere seçme imkanı tanındığını, vatandaşların iyi yerleşim yerlerini tercih etmeleri gibi idarelerin de vatandaşların istek ve tercihlerine karşı duyarlı olacaklarını ve sınırlı vergi kaynakları ile daha iyi hizmet sunma koşullarını zorlayacaklarını belirtmektedirler. Vergi rekabetinin yararlı olduğunu savunanların görüşleri arasında vergi rekabetinin ulus devletlerin vergileme yetkilerini kötüye kullanmalarını bir ölçüde engelleyebilecekleri fikri de yer almaktadır²¹. OATES ise vergi (mali) rekabetinin kamu harcamaları ve vergilerle ilgili karar almada oldukça doğru bir şekilde güdülenmeye yol açtığını, eğer ki bütçe de aşırı harcamaya doğru bir eğilim varsa vergi rekabetinin, kamu sektörünün sınırlanmasında önemli bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır²².

D. Vergi Rekabetinin Olumlu Etkileri

Vergi rekabetini savunanlar özellikle kurumlar vergisi alanındaki indirimlerle yabancı sermaye akımlarındaki artışlar arasında doğrudan ilişki olduğunu söylemektedirler. Bir ülkede yatırımcılar, vergi oranlarından daha önemli olan ve yatırımların getiri oranlarını etkileyen bazı faktörleri de göz önüne almaktadırlar. Ancak yatırımcıların ülkedeki vergi oranları ile ilgilenmediğini söylemek de yanlış olacaktır. Çalışmalar ve incelemeler sonucunda şu söylenebilir ki, yabancı sermaye yatırımlarının yapılacağı yerin seçiminde vergi oranları kadar diğer faktörlerin de etkili olduğu –ki bu faktörler politik istikrar, işgücünün kalitesi, altyapı sistemleri, piyasaya girişler ve ücretler- bilinmektedir²³.

Kısa vadeli yabancı yatırımlarda vergiler, doğrudan yabancı yatırımları gerçekleştiren çok uluslu şirketlere göre daha önemli bir unsur oluşturmaktadır. Lakin pek çok ülke doğrudan yabancı yatırımları çekmek için indirilmiş vergi oranlarını, vergi kredilerini, vergi tatilleri ve hızlandırılmış amortisman gibi vergi teşviklerini kullanmakta ya da yasal vergi oranlarını düşük tutmaktadır²⁴.

1980’li yıllarda vergi rekabeti, gelir ve kurumlar vergisi oranlarını azaltma yönünde iken ülkelerin bazılarında da düz oranlı vergi rejimlerini gündeme getirmiştir. Bu düşüncenin altında yatırımlar üzerindeki yüksek vergi oranlarının daha az yatırımlarla sonuçlanacağı gerçeği yatmaktadır. Nitekim bazı ekonomiler için küresel ekonominin önemli avantajları söz konusu iken bazı ülkeler ise global anlamda tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır²⁵.

²¹ C.Can AKTAN & İ.Y.VURAL, “Vergi Rekabeti”, **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Sayı: 22, Ocak-Haziran 2004, s. 15.

²² Wallace OATES, “Fiscal Competition or Harmonization? Some Reflections”, **National Tax Journal**, 54(3), September 2001, s. 511.

²³ Swen STEINMO, “Globalization and Taxation : Challenges To The Swedish Welfare State”, 2001, s. 15 [<http://stripe.colorado.edu/steinmo/cpsfinal.pdf>], Erişim:11.08.2006

²⁴ Şahin AKKAYA, “Vergileme ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 43.-44 Seri, Yıl.2003, s. 60.

²⁵ Richard W. ROHN & Veronique De RUGY, “Threats To Financial Privacy and Tax Competition”, **Policy Analysis**, No: 491, October 2, 2003, s. 7-8.

Vergi rekabetini savunan kesimlerin görüşlerinden biri de, rekabetin her türlüünün iyi olduğudur. Rekabet üzerine mücadele etmek zararlıdır. Rekabeti engelleyici mücadele yerine, rekabetin bizzat içerisinde yer almak gerekir. Vergi rekabeti olmazsa gelişmişler daha da gelişecek, gelişmekte olan veya az gelişmişler ise ya yerinde sayacak ya da daha da gerileyeceklerdir²⁶. Vergi rekabetinin gerçekleşme süreci ve etkilerini; vergi oranlarındaki indirimler ve sonucunda yabancı sermaye miktarındaki artış ile vergi gelirlerinin daha etkin kullanımı ve verimli kamu harcamaları başlıkları altında inceleyebiliriz.

1. Vergi Oranlarındaki İndirimler ve Yabancı Sermaye Miktarında Artış

Vergi rekabetinin pozitif etkileri, vergi indirimleri ve gelir vergisinin daha etkili kullanımı dolayısıyla yabancı sermaye yatırımlarındaki artışlar olarak belirlenebilir²⁷. Ülkelerin vergilendirme yetkisini belirleyen faktörlerin içerisinde de vergi yükü ve oranlarının belirlenmesinde dış dinamikler önemli olmaktadır. Aslında vergi rekabetinin altında yatan en önemli sebep olarak da bu etmen görülebilir. Üretim faktörlerinden emek ve sermayenin mobilitesinin artması sonucunda, bir ülkenin vergi yükü ve oranları ile ilgili almış olduğu karar diğer ülkelerin vergileme sistemleri ile ilgili kararlarını çok net şekilde etkilemektedir. Bir ülke daha fazla yabancı sermayeyi ülkesine çekmek için vergi oranlarını düşürebilir. Buna karşın diğer ülkeler de benzer şekilde taleplerde bulunacaklardır²⁸.

1980'li ve akabinde 1990'lı yıllarda batı dünyasında önemli vergi reformları gerçekleştirilmiştir. Birçok ülkede de özellikle kurumlar vergisi oranlarının düşürülmesi tartışılmalı konu olarak gündemi oluşturmuştur. Genellikle kurumlar vergisi oranlarını azaltma yoluyla yabancı sermayeden daha fazla pay almak düşüncesini küçük ve gelişmekte olan ülkelerde daha sık görmekteyiz. Ülkeler, küresel rekabet ortamında gelir vergisi tarifelerinde de aşağıya doğru indirme anlamında düzenlemeler yapmaktadırlar. Söz konusu vergilerdeki gelişmeler oransal ve görsel olarak Tablo 1, Grafik 1 ve Grafik 2'den izlenebilmektedir.

OECD'nin gelişmiş ülkelerinde kurumlar vergisi oranlarında genelde yavaş bir azalma eğilimi söz konusu iken, Tablo 1'den de görüldüğü gibi örneğin İrlanda'da kurumlar vergisi oranlarında hızlı bir düşüş gerçekleşmiştir. İrlanda kurumlar vergisi oranlarını 1986 yılında % 50'den 2000 yılında % 24'e indirmiş, 2002 yılı için de bu oran % 16 olmuş ve 2007'de %12.5'e düşmüştür. İrlanda gelir vergisi oranlarında da indirime gitmiş ve yabancı sermayeyi çekmek açısından yarar sağlamıştır.

Artık günümüzde kurumlar vergisi oranlarını % 20'nin altına indirmeye çalışan ülkelerin sayısı gittikçe artmaktadır. 2003 yılında Sri Lanka kurumlar vergisi oranını % 17'ye, Panama % 19'a ve Uruguay da % 14'e indirmiştir. Çin ise Özel Ekonomik Bölgeler için yerleşik yabancı yatırımcılara yönelik olarak kurumlar vergisi oranını %

²⁶ Richard TEATHER, a.g.m., p.58.

²⁷ YERELİ, a.g.m., s. 21.

²⁸ Y.ÖNCEL & T.ÖNCEL, a.g.m., s. 7.

33'e indirmek suretiyle bu bölgelerdeki yabancı yatırımcılarına daha düşük vergi uygulamasını sürdürmektedir²⁹.

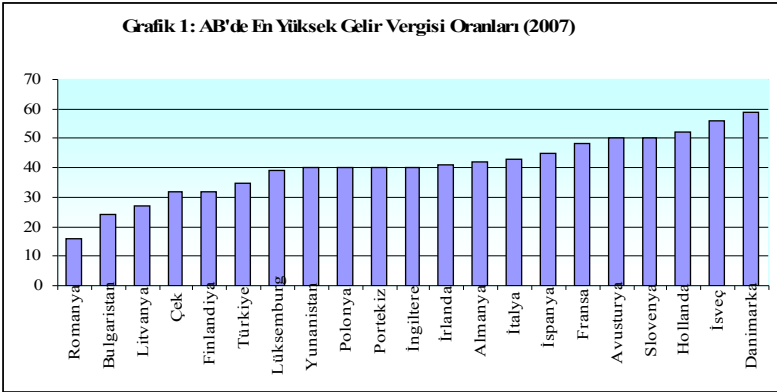
Tablo 1: AB ve Diğer Bazı Ülkelerde En Yüksek Kurumlar Vergisi Oranları (%) 1986-2007

Ülke	1986	1991	1995	2000	1986-2000 Değişme	2007
Avustralya	49	39	33	34	-15	30
Avusturya	30	30	34	34	4	25
Belçika	45	39	39	39	-6	33.99
Kanada	36	29	29	28	-8	19.5
Danimarka	50	38	34	32	-20	28
Fransa	45	42	33	33	-12	33,33
Almanya	56	50	45	40	-16	39.78
Yunanistan	49	46	40	40	-9	25
İrlanda	50	43	40	24	-26	12.5

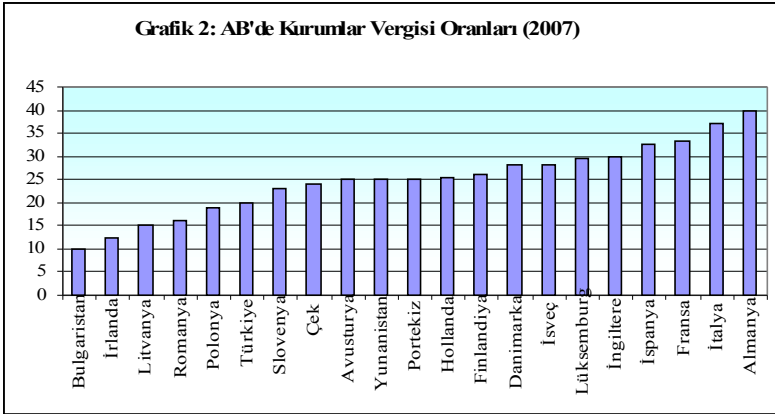
²⁹ AKTAN & VURAL, 2004, s. 3.

İtalya	36	36	36	37	1	37.25
Japonya	43	38	38	37	-16	30
Hollanda	43	35	35	35	-7	25.5
Norveç	28	27	19	28	0	28
Portekiz	47	36	36	32	-15	25
İspanya	35	35	35	35	0	32.5
İsveç	52	30	28	28	-24	28
İsviçre	10	10	10	8	-2	8
Türkiye	46	49	25	33	-13	20
İngiltere	35	34	33	30	-5	30

Kaynak: OECD, **Tax Rates Are Falling**, March April 2001, **World Investment Report**, 2005, s.58 ve www.worldwide-tax.com adlı kaynaklardan derlenmiştir.

Kaynak: KPMG, **International**, 2006, [http://www.kpmg.de/library/pdf/061101_14_Year_International_Corporate_Tax_Rate_Survey_en.pdf], Erişim: 16.12.2007'den yararlanarak tarafımızca oluşturulmuştur

Kaynak: www.deloittetaxguides.com ve www.worldwide-tax.com'dan yararlanarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Grafik 2, AB ülkelerindeki en yüksek kurumlar vergisi oranlarını vermektedir. Kurumlar vergisi oranının, gelişmiş ülkelerde, gelişmekte olan ülkelere nazaran daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin 2007 yılında, Almanya'da %39.78 kurumlar vergisi oranı uygulanırken, Bulgaristanda %10 uygulanmaktadır.

1980'li yıllardan sonra gerek vergi oranlarındaki değişiklikler gerekse küreselleşme süreci hem portföy hem de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında büyük artışları beraberinde getirmiştir. Ülkeler doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını artırmak için hem kurumlar vergisi oranlarında indirimlere gitmekte hem de yatırımlar üzerindeki vergi yükünü azaltmak için çabalamaktadırlar. Bazı ekonometrik modeller farklı sonuçlar gösterse de doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile vergi oranları arasında doğru orantılı bir korelasyonun olduğu kabul görmektedir³⁰.

Tablo 2'ye göre, doğrudan yabancı sermaye girişi seçilmiş yıllar itibariyle gelişmiş ülkelerde daha fazladır. Azgelişmişliğin kısır döngüsünün kırılması amacıyla bu trendin ters bir seyir izlemesi gerekmektedir. Ancak, azgelişmiş ve kalkınmakta olan ülkelerdeki siyasi ve paralelinde ekonomik istikrarsızlıklar bu ülkelere yeterince yabancı sermaye girişini engellemektedir. Bu olumsuz etkilerin bir sonucu olarak yabancı sermaye riskin az olduğu ve güvenilir bir piyasa olan gelişmiş ülke piyasalarına doğru bir meyil izlemektedir. Dünyadaki birçok küresel kuruluş tarafından bu durumu tersine döndürecek herhangi bir iktisat politikası uygulanmamaktadır.³¹

³⁰ Sven STOWHASE, "Tax Rate Differentials and Sector Specific Foreign Direct Investment: Empirical Evidence From The EU", **FinanzArchiv**, Volume: 61, 2005, s. 535-536.

³¹ İ. BAŞAK, "4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun Genel Esasları, Kanundaki Eksiklikler ve Çözüm Yolları -1", **E-yaklaşım**, Mayıs 2004, Sayı: 10.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına bakıldığında, Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya üçgenindeki ülkeler Çin ve buna yakın bazı bölgeler küresel doğrudan yabancı sermayenin % 90'ını alırken, dünyanın %70'den fazla nüfusuna sahip kalan kısmı %10'unu almıştır. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerin üçte birinde yabancı sermaye yatırımları/GSYİH rasyosunu düşürmüştür. Fakat gelişmekte olan ülkelere yabancı sermaye girişinde çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Büyük bütçe açıklarının olması yabancı yatırımcılar üzerinde olumsuz etkiler yapmakta, üreticilerin uluslararası rekabet edebilecek standartlarda malları üretememeleri, yabancı sermayenin gireceği ülkelerdeki insanların temel becerilere sahip olmaması ve altyapı yatırımlarının ve iletişim ağının yetersiz olması gibi faktörler bu engeller arasında yer almaktadır³². Bu sebepten dolayı küçük ve gelişmekte olan ülkeler ise vergi oranları gibi diğer vergisel tedbirlerle bu piyasadan pay almak için çalışmaktadır ve genellikle de vergi oranlarında indirimle başvururlardır.

Tablo 2: Ekonomilerin Gelişmişliklerine Göre Doğrudan Yabancı Sermaye Akımları

	1990-1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
ABD	40 829	84 455	103 398	174 434	283 376	300 912	124 435
Japonya	1 144	228	3 224	3 193	12 741	8 322	6 202
AB	84 165	110 376	127 919	262 216	487 898	808 519	322 954
Afrika	4 320	5 835	10 744	9 021	12 821	8 694	17 165
Latin Amerika	22 259	52 856	74 299	82 203	109 311	95 405	85 373
Asya-Pasifik	47 710	93 994	105 978	96 386	103 008	133 795	102 264
Türkiye	745	722	805	940	783	982	3 266
En Az Gelişmiş Ekonomiler	607	2 630	2 728	3 948	5 428	3 704	3 838
OPEC Ülkeleri	6 048	13 406	18 687	14 442	5 461	3 510	6 557

Kaynak: UNCTAD, **World Investment Report**, 2002, s. 303-306. (*Rakamlar Milyon Dolar cinsinden ifade edilmiştir.)

³² Doğan UYSAL, “Küreselleşme ve Gelişmekte Olan Ülkeler”, **Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi**, Der. M. Akif ÇUKURÇAYIR, Çizgi Kitabevi, 2002, s. 310.

Tablo 3: Bazı Ülkelere Yıllar İtibariyle Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Milyon Dolar)

ÜLKE	1990-95 (Yıllık Ort.)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Çin H. C.	19.360	40.180	44.237	43.751	40.319	40.772	46.846
Meksika	8.080	9.938	14.044	11.933	12.534	14.706	24.731
Hong Kong	4.859	10.460	11.368	14.770	24.596	61.938	22.834
Brezilya	2.000	10.792	18.933	28.856	28.578	32.779	22.457
İrlanda	1.139	2.618	2.743	11.035	14.929	24.117	9.775
Polonya	1.396	4.498	4.908	6.365	7.270	9.342	8.830
Portekiz	1.737	1.488	2.477	3.144	1.234	6.464	6.017
Şili	1.499	4.633	5.219	4.638	9.221	3.674	5.508
Çek C.	947	1.428	1.300	3.718	6.324	4.986	4.916
Hindistan	703	2.525	3.619	2.633	2.168	2.319	3.403
Türkiye	745	722	805	940	783	982	3.266
İsrail	580	1.387	1.628	1.760	2.889	4.392	3.044
Rusya F.	1.167	2.579	4.865	2.761	3.309	2.714	2.540
Yunanistan	1.049	1.058	984	85	571	1.089	1.560
Slovakya	147	251	220	684	390	2.075	1.475
Cezayir	25	270	260	501	507	438	1.196
Romanya	162	263	1.215	2.031	1.041	1.025	1.137
Bulgaristan	57	109	505	537	819	1.002	689
Mısır	632	636	887	1.065	2.919	1.235	510
Malta	84	277	81	267	822	652	314
Suriye	102	89	80	82	263	270	205
<i>GÜ'ler</i>	<i>145.019</i>	<i>219.908</i>	<i>267.947</i>	<i>484.239</i>	<i>837.761</i>	<i>1.227.476</i>	<i>503.144</i>
<i>Dünya</i>	<i>225.321</i>	<i>386.140</i>	<i>478.082</i>	<i>694.457</i>	<i>1.088.263</i>	<i>1.491.934</i>	<i>735.146</i>

Kaynak: UNCTAD, **World Investment Report 2002**, New York, 2002, s.303-307.

Tablo 3'den de görüldüğü gibi İrlanda 1990-1995 ortalaması olarak doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından yaklaşık 1,1 Milyar \$ pay alırken, 2001 yılında bu miktar yaklaşık 9,7 Milyar \$ olmuştur. Burada İrlanda'nın kurumlar vergisi oranını % 50'lerden 2000'li yıllara doğru % 16'lara düşürmesinin etkisi büyüktür.

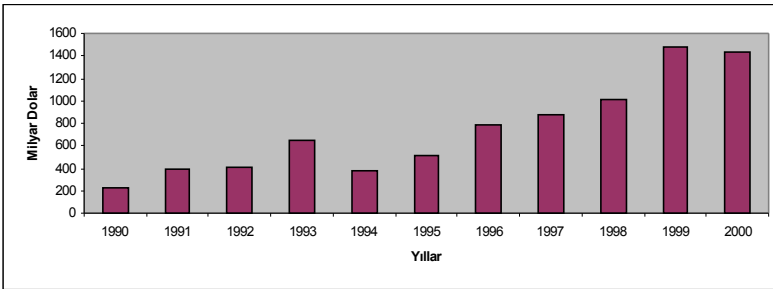
Tablo 4: En Fazla Uluslararası Doğrudan Yatırım Çeken On Ülke ve Türkiye (Milyar Dolar)

Ülke	2004
ABD	95.9
İngiltere	78.4
Çin	60.6
Lüksemburg	57.0
Avustralya	42.6
Belçika	34.4
Hong Kong	34.0
Fransa	24.3
İspanya	18.4
Brezilya	18.2
Türkiye	2.7

Kaynak: World Investment Report, 2005.

Tablo 4’de verildiği gibi 2004 yılı için doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından en fazla pay alan ülkelerin başında ABD, İngiltere, Çin, Lüksemburg, Avustralya vs. gibi ülkeler gelmektedir. ABD’nin 2000 yılında 1.2 trilyon dolarlık doğrudan yabancı sermaye yatırımından düşük gelirli ülkeler %1 oranında, gelişmekte olan ülkeler ise % 18 oranında bir fayda sağlamışlardır. Bu durumdan çıkarılabilecek sonuç ise zengin ülkelere yatırım yapıldığıdır.³³ Daha öncede ifade edildiği gibi dünyada doğrudan yabancı sermaye yatırımları 1970’li yıllardan beri hızla artmaktadır. Dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ABD’nin diğer endüstrileşmiş gelişmiş ekonomilerden daha büyük doğrudan yabancı sermaye giriş ve çıkışlarına sahip olması şaşırtıcı değildir. GSMH’nin yüzdesi olarak ABD’ye doğrudan yabancı sermaye giriş ve çıkışları Almanya’ya olan sermaye giriş-çıkışından % 32 daha fazladır³⁴.

Grafik 3: Dünya Portföy Yatırımları (Milyar ABD \$)

Kaynak: IMF, Balance of Payments Statistics Yearbook, IMF Washington, 2001, s. 7.

Sadece doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında bir artış değil aynı zamanda portföy yatırımlarında da dünya ölçeğinde bir artış söz konusu olmuştur. Bu artışların

33 Faruk KOCACIK, “Küreselleşme”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2001, Cilt: 25, No:2, s.196.

34 [www.neweconomyindex.org/section1_page04.html], Erişim: 02.07.2006.

altında gerek küreselleşme süreci gerekse vergi oranları ve yapılan diğer düzenlemeler yer almaktadır. 1990'lardan 2000'li yıllara artış seyri Grafik 3'de gösterilmektedir.

Sonuç itibarıyla vergi rekabetinin artmasının altında yatan nedenlerden birisi bahsedildiği gibi uluslararası sermaye hareketliliğinin artmasıdır. Uluslararası sermaye hareketleri ile ilgili olarak da ülkeler arasındaki vergi tarafsızlığının sağlanmasının gerçekleştirilmesi de önemli ve gerekli olmaktadır. Bir yatırıma ya da faaliyete sahip olan ülke, geliri elde etme hakkına da sahiptir. Ülkeler arasında kaynak ya da yerleşim yeri ilkesinden hangisinin izlenip izlenmediğine göre vergi tarafsızlığı belirlenecektir. Ancak ülkeler çifte vergilendirmeden kaçmak ve vergi kredileri (yurtdışındaki gelir vergisi oranları ev sahibi ülkedeki vergi oranlarını aşmadığı sürece) metodlarının bir kombinasyonu ya da vergilendirilebilir gelirden ödenen yabancı vergilerin indirilmesi gibi yollarla yurtdışında ödenen vergilerde bir denge oluşturmak için uğraşmaktadırlar. Kaynak prensibi altında sermaye geliri kişisel gelir vergisi altında bir gelir olarak vergilendirilmektedir. Vergi borçları orijinal gelirin olduğu yerde değerlendirilir. Böylece bir ülkede ikamet eden kişilerin yurtdışındaki elde ettikleri gelirleri vergilendirilmeyecektir. Kaynak ilkesi temelli bir vergilendirme yatırımlar üzerinde bir vergi olarak düşünülebilir. Kaynak temelli vergileme farklı oranlarda uygulanırsa sermaye ihraç tarafsızlığı tam olarak sağlanamaz. Sermaye ihraç ve sermaye ithal tarafsızlığının ikisinin birden sağlanması, bütün ülkelerin oransal olarak tek vergiyi uygulayan bir vergi prensibini seçmeleri durumunda teorik olarak mümkün olacaktır. Yerleşim yeri temelli bir vergi sistemi de yüksek bilgi gerektirmektedir.³⁵ Sadece yerleşim yeri ilkesine göre gelirin vergilendirilmesi halinde sermaye en etkin olarak kullanıldığı yerlere göç edecektir. Bu yüzden bu ilkede sermayenin kullanımında etkinliğin sağlanabilmesi için vergi matrahının ve oranlarının uniform olmasına gerek kalmayacaktır. Şu bir gerçektir ki, ülkeler uluslararası etkinlik hedefi için vergi tarafsızlığının sağlanmasını istememekte, onlar sadece çıkarlarını maksimum etmek için en uygun politikaların peşinden gitmektedirler³⁶.

Vergi rekabeti çerçevesinde, yabancı sermaye yatırımlarının artmasında düşük oranlı vergilerin ve vergilendirme ilkelerinin önemi büyüktür. Nitekim kurumlar vergisi oranlarını ülkeler indirmekle beraber, başlıca sanayileşmiş ülkeler için en yüksek kurumlar vergisi oranları % 35 olmaktadır. Yukarıdaki tablolarda da bu trend açık olarak görülebilmektedir. Vergi rekabeti dolayısıyla da vergiler daha da düşürülmeye devam etmektedir. Ancak vergi indirimleri sadece kurumlar vergilerinde değil, kişisel gelir vergisi oranlarında da söz konusudur. OECD'nin gelişmiş ülkelerinde bu oranlar Tablo 5'de verilmektedir. Ancak yapılan indirimler verilen tablolardan da görüldüğü gibi kurumlar vergisi oranlarında daha hızlı ve daha fazla olmuştur. Burada bilinen şudur ki, sermaye üzerinden alınan vergilerde bir azalma söz konusu iken, emek üzerinden alınan vergilerdeki yük artmaktadır. Yani vergi rekabeti emek aleyhine sermayeyi korumaktadır. Ülkeler artık bu süreçte servet vergilerini ve yabancıların faiz,

35 Mukul G.ASHER & Ramkishan S: RAJAN, "Globalization and Tax Systems : Implications for Developing Countries With Particular Reference to Southeast Asia", **Discussion Paper** No:99/23, CES, October 1999, a.g.m., s. 6-9.

karpayı ve diğer yatırım kazançları üzerinden alınan vergileri azaltmakta veya tamamen kaldırmaktadırlar³⁷.

Tablo 5: En Yüksek Kişisel Gelir Vergisi Oranları (%)

Ülke	1985	1990	1995	2000	2007
Avustralya	60	49	47	47	47
Avusturya	62	50	50	50	50
Belçika	76	55	58	58	50
Kanada	50	44	44	44	29
Danimarka	73	68	64	59	59
Fransa	65	53	51	54	48.09
Almanya	65	65	66	59	42
Yunanistan	63	50	45	43	40
İrlanda	65	58	48	42	41
İtalya	81	66	67	51	43
Japonya	70	65	65	50	40
Kore	65	60	48	44	39
Hollanda	72	72	60	52	52
Norveç	64	54	42	48	51.3
Portekiz	69	40	40	40	40
İspanya	66	56	56	48	45
İsveç	80	72	58	51	56
İsviçre	33	33	35	31	31
İngiltere	60	40	40	40	40
Amerika	50	33	42	42	35
Türkiye	55	50	55	45	35

Kaynak: OECD, <http://www.oecd.org/dataoecd/44/2/1942506.xls> ve www.worldwide-tax.com'dan derlenmiştir.

Tablo 5'den de görüleceği üzere OECD'nin gelişmiş ülkelerinde kişisel gelir vergisi oranları 1980 yılından bu yana % 20 oranında düşürülmüştür. Nitekim vergi oranlarındaki bu değişiklikler sonucunda dünyada yabancı sermaye yatırımlarının hareketliliği ile beraber miktarı da artmıştır. Özellikle 1990 yılından sonra artışlar etkisini göstermektedir.

2. Vergi Gelirlerinin Daha Etkin Kullanımı ve Verimli Kamu Harcamaları

Vergi rekabetinin diğer avantajlarından birisi de hükümetin kamu hizmetlerinde etkinliği sağlama fonksiyonuna hizmet etmesidir. Hükümetler arasındaki rekabet devletin monopol gücünü sınırlandırarak vergi gelirlerinin daha etkin kullanılmasına zemin hazırlamaktadır³⁸.

Nitekim vergi rekabeti dolayısıyla hükümetler, toplam vergi yükü ile kamu hizmetlerini (sosyal altyapı harcamalarının da yer aldığı) en uygun noktada buluşturarak, iki parametre arasında orantı sağlayabilirler³⁹. Bu anlamda politikacıların, bürokratların, siyasi partilerin ve çıkar gruplarının mali disiplini bozmaları yani bütçede aşırı harcamalara neden olup, kamu harcamalarında etkinsizlik yaratmalarını engelleyebilecektir. Yani hükümetler arasındaki rekabet, çıkar gruplarını ve politika yapıcılarını sınırlayarak ülkeler arasında dibe vurma yarışının aksine yukarı çıkma yarışına neden olmaktadır⁴⁰. Böylece hem vergi yükünün dağılımında hem de kamu harcamalarının yapılmasında optimal noktayı hükümetler belirlemek zorunda kalacaklardır. Bu durum, diğer yandan kaynak dağılımında ve kullanımında etkinlik de sağlayarak dünya refahında da bir artışı beraberinde getirebilecektir⁴¹.

Vergi rekabeti ile hükümetler kişilerin başka yerlere kaçışını engellemek için onların ihtiyaçlarına daha duyarlı yaklaşmakta ve onlara daha iyi kamu hizmeti sunma çabası içine girmektedir. Artık küreselleşme sürecinde çeşitli şekillerde vergi sistemlerini değiştiren hükümetler diğer ülkelerin vergi sistemlerini de etkilemektedir. Ülkeler, mükelleflere diğer ülkelerin sağladığı avantajları sunarak da gelir toplama performansında bir artışı yaratmak, kamu harcamalarının verimliliğini ve kalitesini artırmak, mali disiplini sağlamak gibi amaçlarla da karşılaşmaktadır. Böylece gelişme ve kalkınma yolunda da yabancı sermaye girişleri ile birlikte önemli adımlar atılmış olmaktadır denilebilir.

E. Vergi Rekabetinin Olumsuz (Zararlı) Etkileri

Vergi rekabetinin negatif etkileri arasında, vergi gelirlerinin azalması sonucunda kamu harcamalarındaki düşüş, borçlanma ile kamu harcamalarının finansmanı, etkin olmayan yetersiz vergi inceleme oranı, gölge ekonominin büyümesi, vergi yükünün dağılımında adaletsizlik, toplanması gereken vergilerdeki indirimler sonucu olarak vergi gelirlerindeki düşüş sayılabilmektedir⁴². Vergi rekabetinin vergi yapısı ile ilgili iki sonucu olmaktadır. Bunlardan birincisi toplam vergileme kapasitesinin düşmesi, ikincisi ise mobil faktörler üzerindeki vergi yükünde yapacağı değişikliklerdir⁴³. Aslında vergi

38 Richard W. ROHN & Veronique De RUGY, a.g.m., s. 7.

39 GİRAY, a.g.m., s. 99.

40 S.Gary BECKER, "What's Wrong With A Centralized Europe? Plenty", **Business Week**, June 29, 1998, s. 22(http://home.uchicago.edu/~gbecker/Businessweek/BW/1998/06_29_1998.pdf)

41 OECD, **Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue**, Paris, 1998, s.14.

42 YERELİ, a.g.m., 26

43 Semih ÖZ, **Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005, s. 53-54.

rekabeti küreselleşme süreciyle kendini daha fazla hissettirmekte ve küreselleşme hem vergi yapısını hem de kamu harcamalarının yapısını etkilemektedir. Ancak küreselleşmenin mali politika üzerindeki etkileri etkinlik ve tazmin hipotezleri ile açıklanmaktadır. Tazmin hipotezi, küreselleşme sonucu artan ekonomik risklere karşı hükümetlerin vatandaşlarını korumak için refah devleti uygulamalarının genişletilmesini içermektedir. Vergi rekabeti ise etkinlik hipoteziyle ilgilidir. Etkinlik hipotezi, mobil faktörler üzerindeki hükümetlerin rekabeti ve ulus devlet kavramındaki aşınma olarak nitelendirilmektedir. Ülkeler mobil faktörler üzerinde özellikle vergi oranları ile rekabet ederken vergi yüklerinde değişimlere ve mali bozulmalara neden olmaktadır. Bunlar vergi rekabetinin negatif etkileri arasında iki önemli olgudur⁴⁴. Örneğin, 1980'li yıllarda başlayan ABD Eyaletlerinin, yerli ve yabancı otomobil firmalarının yer seçimi kararlarını etkilemek için sağladıkları devasa sübvansiyonlar içeren vergi rekabeti mücadelesi, Dünya ölçeğinde yaşanacak mali bozulmaların ilk kıvılcımları olmuştur denilebilir⁴⁵.

1. Mali Bozulma

Kamu gelirlerinin içerisinde vergi gelirlerinin önemli bir pay olarak yer aldığı bilinmektedir. Nitekim vergi politikasının işlevleri arasında belirli bir gelir hedefini sağlamak yanında ekonomide denge ve istikrarın devamının sürdürülmesi ve gelir dağılımının düzenlenmesi gibi amaçlar da yer almaktadır. Ancak günümüz dünyasında küreselleşme ile beraber bir ülkenin vergi politikasını diğer ülkelerden bağımsız olarak belirlemesi çok mümkün olmamaktadır. Belli ülkelerin vergi oranlarında yapmış oldukları değişiklikler sonucunda diğer ülkelerde buna uyum sağlamaktadır. Vergi oranlarının yatırım kararları üzerindeki etkisi sonucunda vergi sistemlerindeki bu değişiklikler mükelleflerin dikkatini çekmektedir. Gerek vergi oranlarındaki indirimlerle (Laffer eğrisinin yukarı eğimli bölgesinde olduğu sürece) gerekse ülkelerin çeşitli vergisel ayrıcalıkları ve teşvikleri ile bir ülke kazançlı çıkarken diğer ülkeler belirli kayıplarla karşılaşabilmektedir. Başka bir deyişle, bu uygulamalarla vergi matrahında meydana gelen erozyon sonucu ülkelerin uğradığı gelir kayıpları (Mali Bozulma) vergi rekabetinin zararlı ekonomik sonuçlarından biridir⁴⁶.

Bir devletin sermaye veya diğer hizmetleri çekmek için uygulamaya koyduğu vergi paketi bir başka ülkenin vergi sisteminde ve vergi gelirlerinde önemli tahribatlara neden olabilmektedir⁴⁷. Aynı zamanda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının da artık çok fazla mobil olması ve serbest hareket etmeye başlaması, sermaye ithal eden emek

44 Lucas BRETSCGER & Frank HETTICH, "Globalisation, Capital Mobility and Tax Competition: Theory and Evidence For OECD Countries", **European Journal Of Political Economy**, Vol: 18, 2002, s. 697-698.

45 John Douglas WILSON, "Theories of Tax Competition", **National Tax Journal**, Volume:52, No:2, June 1999, s.269.

46 GİRAY, a.g.m., s. 111.

47 Niyazi CANGİR, " Vergide Rekabet Ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi II", **Yaklaşım Dergisi**, Ağustos, 2000, s.78.

yoğun ülkelerin güçlerini azaltarak sermaye ihraç eden ülkelerin güçlerini artırmaktadır⁴⁸.

Vergi rekabeti ile bir kısım ülkeler yabancı sermaye yatırımlarını kendi ülkelerine çekerken, diğer ülkelerin vergi gelirlerinde azalma da yaratarak vergi matrahlarında erozyona sebep olabilmektedir. Örneğin AB'nin Mayıs 2004 ve Ocak 2007 genişlemesinden sonra birliğe katılan 12 yeni üyenin nispeten düşük ücret düzeyleri, nispeten yüksek emek piyasası esnekliği ve en önemlisi düşük vergi yükü gibi rekabet avantajlarına sahip olması, 15 eski Avrupa Birliği ülkesini (AB-15) tedirgin etmektedir⁴⁹. Vergi gelirlerini etkileyen diğer faktör ise doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında motor işlevi gören çok uluslu şirketlerin yaptıkları işlemlerle ilgili olan faaliyetleridir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gittikleri ülke ekonomilerine istihdam yaratma, ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileme, teknoloji transferi sağlama gibi daha pek çok yararları yanında vergisel anlamda gerek ülkelerin vergi oranlarını düşürmesi sonucunda haksız rekabet yaratılması gerekse doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında motor işlevi gören çok uluslu şirketlerin vergilendirmeden sonraki ortaya çıkardıkları vergisel sorunlar önem teşkil etmektedir. Nitekim çok uluslu şirketler açısından vergilendirme olayı göz önüne alındığında bu şirketlerin sadece vergilendirme konusunda pozitif bir performans sergilemedikleri görülmektedir. Bu şirketler transfer fiyatlama yöntemini başarıyla kullanarak elde ettikleri gelirleri düşük vergi oranları kullanan ülkelere aktarmakta, sonucunda da gittikleri ülkelerin vergi matrahlarının erimesine neden olmaktadır⁵⁰. Diğer deyişle iki ülkedeki vergi sisteminin bileşenleri ve ilişkili vergi oranlarına bağlı olarak, çok uluslu şirketler malları transfer ederken fiyatlarını manipule etme dürtüsüne sahip olabilmektedirler⁵¹. Bu durumda transfer fiyatlaması dar anlamda vergi amaçları ile özdeşleşebilmektedir. Yani transfer fiyatlaması kavramı ilk olarak doğrudan yabancı sermaye ile ilgili vergisel boyutu akla getirmektedir. Vergiler de bir maliyet unsuru olması sebebiyle özellikle de dünya çapında iş gören çok uluslu şirketler bağlı şirketleri aracılığı ile piyasa ve transfer fiyatlarıyla oynayarak vergi sonrası nihai karlarını en yüksek düzeyde tutmaya çalışmaktadır⁵². Ülkeler çok uluslu şirketlere vergileme alanı ve kapasitesi bakımından bağımlı hale gelmektedirler. Dolayısıyla ülkeler her yönüyle kontrol edemeyecekleri bu şirketlerin ülkeye verdikleri değer in daha sonraki yıllarda değişmesi durumunda vergileme kapasitesi sorunu daha da belirgin hale gelecektir.⁵³ Çok uluslu şirketler fiyatları manipule ederek hem karlarını artırmakta hem de ülkenin vergi gelirlerinde azalmalara neden olmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında

48 ASHER & RAJAN, a.g.m., s. 1-2.

49 Emrah FERHATOĞLU, "2004 Genişlemesi sonrasında Avrupa Birliği'nde Vergi Rekabeti ve Sonuçları", **E-Akademi Dergisi**, Mayıs 2006, Sayı:51, [www.e-akademi.org], Erişim: 09.11.2006.

50 Serkan BENK & Tekin AKDEMİR, "Globalleşme Ve Ekonomik Değişim", [http://www.cmis.org.tr/dergi/012004/makale2.pdf], Erişim: 03.05.2006.

51 Barbara L. ROLLINSON & Daniel J.FRISCH, "Recent Issues In Transfer Pricing", **OTA Paper 61**, November 1988, s.1.

52 Yenal ÖNCEL, "Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 41. Seri, Yıl: 2002, s. 6-7.

53 Kemal UYANIK, "Küreselleşme ve Neden Olduğu Vergisel Sorunlar", **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 2001, s. 15.

önemli fonksiyon üstlenen çok uluslu şirketlerle ilgili diğer bir konu da bu şirketlerin çevre ülkelerdeki tüketicilere mal ve hizmet sunma temeline dayalı olarak kurulmalarıdır. Bu durum da uluslararası düzeyde rekabetçi bir vergi sistemini gerekli kılmaktadır.⁵⁴

Belirtildiği gibi gerek transfer fiyatlaması yolu gerekse yatırımcıların kar maksimizasyonunu gerçekleştirmek için en uygun yerlere yatırım yapması ile ülkelerin vergi gelirlerinde bir azalma olacaktır. Ancak bir sonraki süreçte ise hükümetler açısından kaynak arayışı gündeme gelecektir. Burada da devlet, borçlanma ile açığı finansman yöntemine başvurursa sonuçta transfer ödemeleri içindeki faiz ödemeleri yüksek tutarlara ulaşacak ve aynı zamanda da gelir dağılımında negatif etkiler yaratabilecektir.

2. Adaletsiz Vergi Yükü Dağılımı

Belirtildiği gibi ülkeler doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından daha fazla pay alabilmek için vergi oranlarında değişiklikler yapmaya yönelmekte ve bunun sonucunda vergi yükünün dağılımı da olumsuz etkilenmektedir. Vergi rekabeti sermaye gelirleri lehine daha az mobil olan emek gelirleri üzerindeki vergi yükünü artırmakta ve vergi yükü sermaye gelirlerinden emek gelirlerine doğru kaymaktadır. Çoğu hükümet tüketim üzerindeki KDV gibi vergileri artırma eğilimine gitmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde dolaylı vergilerin payı toplam vergi gelirleri içinde dolaysız vergilere karşın artmaktadır.⁵⁵

Tablo 6: 1980-2007 Yılları Türkiye’de Toplam Vergi Tahsilatında Dolaylı-Dolaysız Vergi Payları

Yıllar	Dolaylı Vergiler	Dolaysız Vergiler
1980	37	63
1990	48	52
1999	55	45
2000	60	40
2002	66	31

54 GİRAY, a.g.m., s. 99.

55 Phillip GENSCHEL, “Globalization, Tax Competition and Fiscal Viability of Welfare State, MA Plenck Institute For The Study”, May 2001, s. 3.

2003	67	33
2004	71	29
2005	73	27
2006	69	33
2007	70	30

Kaynak: www.muhasabat.gov.tr, www.gib.gov.tr ve Maliye Bakanlığı Yıllık Ekonomik Raporlarından yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkiye’de yıllar itibarıyla toplam vergi gelirleri içindeki dolaylı vergilerin payları artmıştır. Küreselleşme sürecinde özellikle kurumlar vergisi oranlarındaki indirimler dolaylı vergilerin artırılmasına neden olmuştur. 1980 yılında ülkemizde dolaylı vergilerin payı %37 dolaysız vergilerin payı % 73 iken, 2007 yılı için dolaylı vergi payı % 70’e çıkararak büyük bir artış göstermiş, dolaysız vergi payı ise aynı yıl için % 30’lara düşmüştür. Aynı oranlar AB ülkeleri için dolaylı vergilerde %35 ve dolaysız vergilerde %65 oranlarındadır. Yani tersine bir durum söz konusudur. Bir vergi sisteminin adillikinden söz edebilmek için toplam vergi gelirleri içerisindeki dolaysız vergilerin payının fazla olması gerekmektedir. Örneğin Gelir İdaresi Başkanlığı verilerine göre, 2006’da vergi gelirlerinin %18,9’u dış ticaretten, %50,1’i mal ve hizmetlerden, %2’si servetten ve %29,2’si gelirden alınan vergilerden karşılanmaktadır. Genellikle hükümetlerin vergi rekabeti ile sınırlandırılmaları, hükümetlerin tüketim vergileri gibi dolaylı vergiler üzerine yönelmelerine ve sermaye üzerinden alınan vergiler lehine bir durum sergilemelerine sebep olmaktadır. 2006 tahsilat payları bu durumun açık tezahürüdür. Aynı zamanda, dolaysız vergilere göre tüketim vergilerinin payının artması vergi rekabeti sonucunda vergi yükünün adaletli dağılmadığı ve mobil olan faktörlerden daha çok mobil olmayan faktörler üzerinde bu yükün yoğunluğunun kaldığını göstermektedir. Bir ülkede dolaylı vergilerin dolaysız vergilere göre tahsilatta daha dominant karakterli olması, o ülkede vergi kültürünün yerleşmediğine veya yerleşik vergi kültürü varsa bile olgunlaşmadığına da işarettir.

AB ülkeleri içerisinde ise 2003 yılı için Polonya ve Slovakya toplam vergi gelirleri içindeki dolaysız vergi paylarında en düşük paya sahip ülkelerdir. Ancak Danimarka (%59.6), İngiltere (%42) ve Finlandiya (%41) gibi ülkeler en yüksek dolaysız vergi paylarına sahip ülkeler arasında yer almaktadır⁵⁶. Genellikle gelişmiş olan ülkelerde toplam vergi gelirleri içinde dolaysız vergi payları daha yüksek oranlarda yer almaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde bu durum tersine işlemektedir.

F. Vergi Sistemlerini Haksız Vergi Rekabetine Karşı Korumak: Yapılan Önleme Çalışmaları ve Öneriler

Zarar verici vergi uygulamaları (haksız vergi rekabeti) konusunda iki uluslararası işbirliği çalışması başlatılmıştır: Birincisi OECD'nin başlattığı zarar verici vergi rekabeti çalışmasıdır. İlk adımı 1996 yılında Lyon zirvesinde G-7 devlet başkanlarınınca atılan ve aynı yıl yapılan Bakanlar Konseyi toplantısıyla OECD tarafından başlatılan çalışmalardır. Diğeri Avrupa Birliğinin üye ülke Ekonomi ve Maliye Bakanlarının yine 1996 Nisanında Verona'da yaptıkları toplantıda ilk kez gündeme gelen ve “Avrupa Birliğinde Zarar Verici Vergi Rekabetiyle Mücadele paketi” adıyla başlattıkları çalışmalardır⁵⁷. Diğeri taraftan haksız vergi rekabetinin önlenmesine çalışan bir diğeri kuruluş'ta G-8'ler tarafından kurulan Finansal Eylem Görev Grubudur.

1. OECD'nin Haksız Vergi Rekabetini Önlemeye Yönelik Çalışmaları

OECD bünyesinde zararlı vergi uygulamalarına ilişkin çalışmalar, 1996 yılında OECD Bakanlar Konseyince zararlı vergi rekabetinin, yatırım ve finansman kararları ve ülkelerin ulusal vergi tabanları üzerinde meydana getirdiği olumsuz ve çarpıklık oluşturuvcu etkilerin engellenmesine dönük sistemlerin geliştirilmesi ve 1998 yılına kadar bu konuda bir raporun hazırlanmasına karar verilmesi ile başlamıştır⁵⁸. Bu gelişmeler doğrultusunda, OECD Mali İşler Komitesince, 1998 yılında yapılan Bakanlar Konseyine “Zararlı Vergi Rekabeti: Yükselen Bir Global Konu” başlıklı bir rapor sunulmuştur. Söz konusu raporun ilk bölümünde, uluslararası vergilemeye ilişkin olarak hali hazırda mevcut olan durumun ana prensipleri belirtilmek suretiyle, genel bir değerlendirmesi yapılmakta ve küreselleşmenin söz konusu yapı üzerinde meydana getirdiği baskı ortaya konulmaktadır.

OECD, 1998 yılında belirli kriterler uygulayarak muhtemel vergi cenneti ülkelerle ilgili 44 ülkeden oluşan bir liste oluşturmuş ve çalışmalara bu ülkeler nezdinde başlamıştır. Zarar verici vergi rekabetini uygulayan ve vergi cenneti olarak tanımlanan rejimlerin belirlenmesinde aşağıdaki kriterler dikkate alınmaktadır⁵⁹:

- **Düşük oranda vergilendirme ya da hiç vergilendirmeme:** ekonomik aktiviteler, düşük oranda vergilendirilmekte ya da hiç vergilendirilmemektedir.
- **Etkin bilgi değişiminin olmaması:** Yasalar ya da idari uygulamalar diğeri devletlerin bilgi almalarını önleyici hükümler içerebilirler. Bu yalnızca bilgi vermemeyi istemekten kaynaklanmamış olabilir. Buna müşterilerinin adı ve soyadı sorulmadan

57 Semih ÖZ, “Zarar Verici Vergi Rekabeti Konusunda OECD'nin 2004 Yılı İlerleme Raporu”, e-yaklaşım, Sayı:136, 2004 Mayıs, s.49.

58 TOBB, Vergilemede Global Eğilimler-AB ve Türk Vergi Sistemi, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Aydoğdu Ofset, 2001, Ankara, s.30.

59 Yüksel KARACA, “Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri, OECD Bünyesindeki Çalışmalar Ne Aşamada”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:238, Haziran 2001, s.91, 92; Semih ÖZ, “Vergi Cennetleri Konusunda Yapılan Uluslararası Çalışmalar”, e-Yaklaşım Dergisi, Sayı:139, 2004.

açılan mevduat hesapları örnek gösterilebilir. Bu durumda yalnızca bilgi isteyen ülke değil, bilgi vermesi istenen ülke de hesap sahibi hakkında bilgi sahibi değildir.

• **Şeffaflıktan yoksunluk:** Yürürlükte olan mevzuat ve buna ilişkin idari uygulamalar açık olmayabilir. Vergi oranları ve vergi matrahlarının tanımı gibi vergilendirmeyi etkileyen düzenlemeler müzakere edilebilir özelliklere sahip olabilir.

• **Ekonomik aktivitelerin olmaması** (Belirli/esaslı bir faaliyette bulunma gerekliliğinin aranmaması: Vergi cenneti ülkelerde bulunan bazı işletmeler herhangi bir ekonomik faaliyette bulunmamakta, bu yerler yalnızca adres için kullanılmaktadır. Ancak ekonomik faaliyetin olup olmadığının belirlenmesini yapmak, her zaman kolay olmamaktadır. Örneğin finansal aktiviteler bazı durumlarda fiilen gerçekleşmemektedir).

Söz konusu raporda haksız vergi rekabetine neden olan vergi cennetlerinin verdiği zararlar da şu başlıklar altında ifade edilmiştir⁶⁰:

- Vergi cennetleri, finansal akımların ve dolaylı olarak da fiziki yatırım akımlarının yönünü değiştirmektedir,
- Vergi yapılarının bütünselliğini etkilemekte ve vergi adaletini zaafa uğratmaktadır,
- Mükelleflerin vergi mevzuatına uyum konusundaki (tax compliance) kanaatlerini zayıflatmaktadır,
- Vergi ve kamu harcamalarının düzey ve ağırlığının yeniden kurgulanmasına sebep olmaktadır,
- Vergi yükünün önemli bir bölümünün haksız biçimde, özellikle emek olmak üzere daha az hareket yeteneğine sahip üretim faktörleri üzerine kaymasına yol açmaktadır,
- Vergi uygulamalarının idareye ve mükelleflere yarattığı yükün artmasına neden olmaktadır.

Belirtilen kriterler dikkate alınarak listede yer alan ülkeler çeşitli yöntemlerle incelenmiştir. Bu incelemeler ülkelerin çoğunun forum toplantılarına gerekli dökümanları sağlanması ile gerçekleşmiştir⁶¹. Bu listede yer alan Barbados, Maldivler ve Tonga ise ikinci bir değerlendirme sonucunda OECD tarafından listeden çıkarılmışlardır⁶². Sonuçta 41 ülkenin yukarıda belirtilen raporda yer alan vergi cenneti kriterlerine uyduğu tespit edilmiştir. Ancak bu kriterlere uyan ve yayımlanacak listede yer alması muhtemel ülke ya da rejimlerin OECD ile işbirliğine gitmeleri ve bunu kamuoyu önünde taahhüt etmeleri durumunda bu listede yer almamaları kararlaştırılmıştır.

60 Saygın EYÜPGİLLER, “Vergi Cennetleri ve Tercihli Vergi sistemleri: Uygun olmayan Vergi Rekabetinin 1998 OECD Vergi Komitesi Raporu Işığında Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 222, s.76.

61 ÖZ, 2004., s.50, 51.

62 S. Saygın EYÜPGİLLER, “Vergi Cenneti Ülkelerin Zarar Verici Uygulamalardan Vazgeçme Taahhütleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Mayıs 2002, Sayı: 249, s. 94.

Bu amaçla 41 ülkeye OECD ile işbirliğine gitme önerisinde bulunulmuş ve bu ülkelerden altısı bu öneriye olumlu yanıt vermiştir. Buna göre vergi cenneti olma kriterlerine uyan ve OECD ile işbirliğine gitme önerisini yanıtlamayan ya da olumsuz yanıtlayan ülkeleri içeren liste “Küresel Vergi İşbirliğine Doğru: Zarar Verici Vergi Uygulamalarını Tanımlama ve Elimine Etmede İlerlemeler” raporunda 26 Haziran 2000 günü Paris’te kamuoyuna açıklanmıştır. Bu listede aşağıdaki 35 ülkenin ismi yer almaktadır⁶³:

Andora, Angilla, Antigua and Barbuda, Aruba, Bahama, Bahreyn, Barbados, Belize, British Virgin Islands, Cook Island, Dominica, Gibraltar, Grenada, Guernsey and Sark/Alderney, Isle of Man, Jersey, Liberya, Lihtestayn, Maldiv Cumhuriyeti, Marsal Adaları Cumhuriyeti, Monako, Montserra, Nauru Cumhuriyeti, Netherland Antilles, Niue, Panama, Samua, Seyşel Cumhuriyeti, St. Lucia, The Federation of St. Christopher Nevis, St. Vincent and the Grenadines, Tonga, Turk & Caicos, US Virgin Islands, Vanuatu Cumhuriyeti.

Ayrıca bu inceleme sonucunda, 29 OECD üyesi ülkeden 47 rejimin potansiyel olarak “zarar verici tercihli rejim” kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Bu liste de, yukarıda adı geçen raporda 26 Haziran 2000 günü Paris’te kamuoyuna açıklanmıştır. Türkiye bu listede iki rejimi ile yer almaktadır. Bunlar **İstanbul kıyı bankacılığı rejimi** ile **serbest bölgelerde dağıtım merkezleri rejimidir**. Bilindiği üzere, İstanbul Atatürk Havalimanı kıyı bankacılığı merkezi yönetmeliği, 19 Aralık 1990 tarih ve 20730 sayılı resmi gazetede yayımlanmış olmasına rağmen, serbest bölge fiilen işlememektedir. Serbest bölgelerin faaliyette bulunma usul ve esasları ise 3218 Serbest Bölgeler kanunu ile belirlenmiştir.

Vergi cennetlerine ilişkin liste hakkında belirtilmesi gereken bir diğer husus, söz konusu listede yer alan ülkeler açısından, en azından bu aşamada bu ülkelere dönük herhangi bir ortak yaptırımın uygulanmasının söz konusu olmadığıdır. Bu liste daha çok bir tanımlama listesidir ve bu liste baz alınarak ikili ve çok taraflı müzakerelere başlanacaktır.

2000 yılındaki OECD tarafından açıklanan ve vergilendirme alanında küresel işbirliğini hedefleyen raporda vergi cenneti listesinde yer alan ve bu özelliklerinden arınmayan ülkelere ortak yaptırımlar uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu yaptırımlardan bazıları şu şekilde özetlenebilir⁶⁴:

- Listede yer alan ülkelerle veya bu ülkelerin tahrip edici uygulamalarıyla bağlantılı işlemlerle ilgili indirim, istisna ve benzeri kolaylıklara izin verilmemesi,
- Listede yer alan ülke mükimlerine yapılan belli ödemelerin tevkifata tabi tutulması.
- Listede yer alan ülkelerle veya bu ülkelerin tahrip edici uygulamalarıyla bağlantılı işlemlerin sıkı vergi incelemeleriyle denetlenmesi,

63 ÖZ, 2004., s.51.

64 KARACA, 2001, s.96, 97.

- Listede yer alan ülkelerde veya bu ülkelerin tahrip edici uygulamalarıyla bağlantılı işlemlerde kapsamlı bilgi verme yükümlülüğü getirilmesi ve buna uyulmamasının caydırıcı bir şekilde cezai müeyyideye bağlanması,
- Listedeki ülkeleri de ilgilendiren belli işlemler üzerinden işlem harçları alınması.

Öte yandan vergi cennetlerine ilişkin çalışma kapsamında yapılan değişikliklerin, projenin bütünlüğü açısından oluşturabileceği eşitsizliğe ilişkin kaygılar ülkemizin de içinde bulunduğu bir grup ülke tarafından dile getirilmiştir. Bu konudaki kaygıları giderici ve projenin vergi cennetlerine ilişkin bölümünde yapılan söz konusu değişikliklerin, projenin diğer bölümü olan üye ülkelerdeki tercihli vergi rejimlerine ilişkin çalışmalarda da dikkate alınacağına ilişkin bir açıklama, 2001 raporuna eklenmiştir⁶⁵.

OECD, vergi cennetlerinin ve tercihli vergi rejimlerinin sunduğu cazip avantajların ve bunların bir sonucu olarak ortaya çıkan zararlı vergi rekabetinin, uluslararası yatırım kararlarında çarpıklıklara yol açarak ulusal vergi tabanlarını erozyona uğrattığını, vergiden kaçınma ve hatta vergi kaçakçılığını teşvik ettiğini ifade etmektedir⁶⁶. Söz konusu olumsuz etkilerin giderilmesi amacıyla OECD 1996 yılından itibaren vergi cenneti ülkeler, vergi cenneti olmayan ülkelerde de uygulanmakta olan tercihli vergi rejimleri ve zarar verici (haksız) vergi rekabeti ile ciddi bir mücadeleye girişmiştir.

Ayrıca, OECD'nin 2000 yılında yayımladığı raporda sigortacılık, finansman ve leasing, fon yönetimi, bankacılık, anamerkez rejimleri, dağıtım merkezi rejimleri, hizmet merkezi rejimleri, gemicilik ve diğer faaliyetler başlıklı 9 ana grup altında 21 ülkedeki toplam 61 rejim potansiyel olarak zararlı vergi uygulamaları olarak belirlenmiştir. Türkiye bu listede İstanbul Kıyı Bankacılığı Rejimi ve serbest bölge uygulamaları ile yer almıştır.

2001 yılında OECD tarafından yine vergi cennetleri ve projedeki diğer başlıkları inceleme konusu yapan ve gelinen noktayı değerlendiren bir rapor daha yayımlanmıştır. Bu raporda, OECD ile işbirliği yaparak zararlı vergi rekabeti uygulamalarından vazgeçeceğini açıklayan Kıbrıs Rum Kesimi, Malta, San Marino, Bermuda, Cayman Adaları ve Mauritius, 1998'deki raporda yayımlanan vergi cennetleri listesinden çıkartılmışlardır.

2001 Raporuyla, işbirliğine yanaşmayan vergi cennetlerine uygulanacak ortak yaptırımlara ilişkin olarak ise, söz konusu ortak yaptırımların, vergi cennetlerine ve üye ülkelerdeki tercih yaratan rejimlere aynı anda uygulanması kararı alınmıştır.

Vergi cennetleri listesine ara dönemlerde çeşitli ülkeler eklenmiş olmakla beraber, listede yer alan ülkelere OECD ile işbirliği yapıp, vergi cenneti ülke statüsünden zamanla çıkmayı taahhüt edenler de olmuştur. 2005 yılı itibarıyla, işbirliği yapmayı kabul etmeyen ve halihazırda OECD'nin haksız ve zararlı vergi rekabetine yol

65 Yüksel KARACA, "Zararlı Vergi Rekabetinden Zararlı Vergi Uygulamalarına: OECD Projesine İlişkin 2001 İlerleme Raporu Yayımlandı", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 160, Ocak 2002, s. 52-53.

66 KARACA, 2001, s. 97.

açan vergi cenneti ülkeler listesinde yer alan ülkeler: Andorra, Liechtenstein, Liberya, Monaco, ve Marshall Adaları'ndan oluşan 5 ülkedir. Diğer 33 ülke vergileme alanında işbirliği ve şeffaflık taahhüdünde bulunmuştur⁶⁷.

2. Avrupa Birliği Tarafından Haksız Vergi Rekabetini Önlemeye Yönelik Çalışmalar

Avrupa Birliği'nin amaçlarından birini malların, şahısların, hizmetlerin ve sermayenin serbestçe dolaşabildiği bir iç pazar meydana getirmek oluşturduğundan, "serbest rekabet ilkesi" böyle bir sistemin temel ilkelerinden biri olarak derhal kendini göstermektedir. Fakat enteresandır ki, bundan 20 yıl öncesine göre ne insanlar çalışmak için serbestçe dolaşabilmekte, ne de gelişim için teknoloji kopyalanabilmektedir⁶⁸.

Burada yalnızca özel sektörün değil aynı zamanda üye devletlerin de serbest rekabeti bozucu etkilerden uzak durmaları gerekli olduğundan, devletlerin rekabet üzerinde etkin araçlarından biri olan vergileri, "haksız vergi rekabeti" meydana getirecek şekilde kullanmamaları gerektiğini düşünmek mümkündür. Böylece, uygulanacak vergisel kolaylıkların "sınır"ı sorununun, serbest rekabet ve açık Pazar ekonomisi ilkesi çerçevesinde çözülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Sermaye dolaşımı serbestisi ve kolaylığı nedeniyle bir küresel sorun olarak karşımıza çıkan "haksız vergi rekabeti", bugün pek çok devletin vergi hukuku alanındaki önemli bir yakınmasıdır. Çünkü ülkeler, uluslararası vergi rekabetiyle mobil üretim faktörlerini kendi ülkelerine çekebilmek için düşük vergileme ve vergi kolaylıkları yoluyla adeta yarışmakta ve maalesef bu yarış çeşitli sorunlara da neden olabilmektedir⁶⁹.

Bir yandan üye ülkelerdeki vergi mevzuatlarının uyumlaştırılması yönünde çalışan Avrupa Birliği, diğer yandan zarar verici vergi rekabeti ve tercihli vergi rejimlerinin sonlandırılması ile de yakından ilgilenmektedir. Örneğin mevduat faizleri üzerinde yok denecek kadar düşük olan stopaj oranını asgari % 15'e çekmesi yönünde Lüksemburg'a baskı yapılmaktadır. Bu ülkede faizler üzerindeki verginin yok denecek kadar düşük olması, onbinlerce AB vatandaşının tasarruflarını bu ülkeye kaydırmasına yol açmaktadır. Banka gizliliği prensibini katı bir şekilde uygulayan Lüksemburg'la ilgili olarak, kara para aklama iddiaları da ileri sürülmektedir. Lüksemburg üzerine gelen baskılara karşılık, öncelikle İsviçre ve benzeri vergi cenneti ülkelerin bu kurala uymasını, aksi takdirde kendi bankalarında bulunan paraların bu ülkelere kayacağını ileri sürmektedir⁷⁰.

AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi 2 Haziran 2003 tarihli toplantısında, üye ülkelerde tespit edilen 66 adet zararlı vergi uygulamasının aşamalı olarak (en geç

67 Bülent TAŞ&Yüksel KARACA, "Küreselleşmenin Vergi Sistemleri Üzerindeki Etkileri Açısından İki Önemli Konu: Vergi Rekabeti ve Elektronik Ticaret", 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, s.19.

68 Oğuz KAYMAKÇI, "AGÜ'ler, Küreselleşme ve AB İlişkileri", **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Nobel Yayinevi, s.177.

69 C. Can AKTAN & İstiklal Yaşar VURAL, **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet**, TİSK Rekabet Dizisi: 1, Ankara, 2004, s.206.

70 Nurettin BİLİCİ, "Vergi Cenneti Ülkeler, Türkiye'de Vergi Kaçakçılığına Etkisi ve Soruna Çözüm Arayışları", **19. Türkiye Maliye Sempozyumu**, 10-14 Mayıs 2004, Belek, Antalya.

2012 tarihinde olmak üzere) sona erdirilmesini öngören direktifi kabul etmiştir. Zararlı uygulamalar genellikle, vergi avantajları sunarak şirketlerin vergi merkezlerini veya yatırımlarını kendi bölgesine çekmeyi amaçlamaktadır. Fransa'nın deniz aşırı departmanları, İspanya'nın Kanarya Adaları ile Ceuta ve Melilla, İngiliz egemenliğine ait Cebelitarık, Finlandiya'nın Aland Takım Adaları bu özellikte olan yörelerdir. Bizzat; İrlanda, İspanya, Yunanistan, Lüksemburg ve Fransa gibi ülkelerde de benzeri uygulamalar bulunmaktadır. Avrupa Birliği diğer taraftan 91/308/CEE sayılı "Kara Paranın Aklanmasında Mali Sistemin Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki Konsey Direktifi"ni 1991 yılından beri uygulamaktadır⁷¹.

3. Haksız Vergi Rekabeti ve Türkiye'nin Durumu

Zarar verici (haksız) vergi rekabetinin etkilerine Türkiye açısından bakıldığında, OECD ülkeleri gibi Türkiye'nin de bu zararlı oluşumdan etkilendiğini yıllar itibariyle vergi gelirlerindeki ve sosyal güvenlik ödemelerindeki artış hızları karşılaştırılarak görmek mümkün olmaktadır. 1990 ve 2006 yılları arasında Türkiye'de vergi gelirlerinin gelişimi izlendiğinde OECD üyesi ülkelerdeki trendin altında olsa da düzenli bir artış oranının olduğu görülmekle birlikte özellikle Gelir ve Kurumlar Vergisi gelirlerindeki artış oranının sosyal güvenlik ödemelerindeki artış oranının altında kaldığı görülmektedir. 1990 ve 2006 yılları arasında, sosyal güvenlik ödemelerinin GSYİH içindeki payında yaklaşık 2.1'lik bir artış yaşanırken, 1999 yılından itibaren gelir vergisinin GSYİH içindeki payının tahsilatlardaki azalma nedeniyle düştüğünü ve kurumlar vergisinin GSYİH içindeki payının 2000 yılından itibaren yine tahsilatlardaki azalma ve diğer bazı gerekçelerle önemli düzeyde azaldığını görmekteyiz. Dolayısıyla emek gelirleri ve tüketim harcamaları üzerindeki vergi yükü artmıştır. Bunun anlamı, OECD üyesi ülkelerde olduğu gibi Türkiye'nin, vergi gelirlerindeki azalışı sosyal güvenlik ödemelerindeki artış ile telafi etmeye çalışmış olduğudur. Aynı şekilde aradan geçen dokuz yıl içinde kamu harcamalarının düzey ve bileşiminde düzenli bir artış yaşanırken göze batacak kadar önemli bir artışın olmadığı gözlemlenmektedir.

Yukarıda yer verilen tespitler sonucunda Türkiye'nin, vergi gelirlerinin artış oranındaki azalışlar ve kamu harcamalarının düzey ve bileşimindeki olumsuz değişimler nedeniyle az da olsa zararlı vergi rekabetinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Türkiye zararlı vergi rekabetinden etkilenmekle birlikte aynı zamanda zararlı vergi rekabetine neden olan bazı uygulamalara da sahiptir. Söz konusu uygulamalar, OECD'nin oluşturmuş olduğu listede tercihli vergi rejimleri olarak adlandırılan ve aynı zamanda zararlı vergi rekabetine neden olduğu belirtilen Serbest Bölgeler ve Kıyı Bankacılığı uygulamalarıdır⁷². Ayrıcalıklı vergi rejimlerinde ülkeler, mobilitesi yüksek olan finansal ve diğer hizmet faaliyetlerini çekebilmek için "**tercihli vergi rejimleri**" (preferential tax regimes) oluştururlar. Birçok durumda tercihli vergi rejimi, sınırlar arasında sermaye akımlarını belirli bir yol üzerinden göndermek için bir kanal olarak

71 BİLİCİ, a.g.t., 19. Türkiye Maliye Sempozyumu.

72 Şennur HOŞYUMRUK, **Vergi Cennetleri, Tercihli Vergi Rejimleri ve Zarar Verici Vergi Rekabetinin OECD Ülkeleri ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2003, s.171, 172.

işlemesi amacıyla özel olarak dizayn edilmiş olabilir. Bu rejimler genel vergi kanununda veya idari uygulamalarda ya da genel vergi sisteminin çerçevesi dışında vergi dışı düzenleme ile oluşturulmuş olabilir⁷³. Tercihli Vergi Rejimleri ya da daha açık bir ifade ile tercih meydana getiren vergi rejimleri, vergi cenneti olmayan birçok ülkenin de uyguladığı ve zarar verici vergi rekabetinin ortaya çıkmasında en büyük paya sahip olan rejimlerdir⁷⁴. OECD üyesi ülkelerdeki tercihli vergi rejimi uygulamalarının yoğunluğuna bakıldığında, bu ülkelerinde vergi cennetlerinden pek de farklı olmadıkları görülür. Çünkü, vergi oranlarının düşük veya sıfır olmaması, etkin bilgi değişimi bulunması ve vergi anlaşmaları yapılmış olması bu ülkelerin tercihli vergi rejimlerini uygulamalarına engel teşkil etmemektedir. Tercihli vergi rejimlerinin bu şekilde kullanımı, hem OECD üyesi ülkeler arasında hem de global alanda haksız vergi rekabetine yol açmaktadır.

Tercihli vergi rejimlerinin Türkiye'deki görünümüne bakıldığında, Türkiye'nin diğer OECD ülkeleri kadar olmasa da global alanda gerçekleşen olaylara duyarsız kalmadığı ve 1985 yılında serbest bölgeler uygulamasına geçilmesiyle birlikte tercihli vergi rejimlerinden yararlanma konusunda yirmiüç yıllık bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. OECD'nin 2000 raporunda Türkiye'de tercihli vergi rejimi uygulayan ülkelerden biri olarak Serbest bölgeler ve Kıyı Bankacılığı rejimleri ile listede yerini almış ve söz konusu uygulamaları 2003 Nisan ayına kadar sonlandırması konusunda uyarılmıştır⁷⁵. Türkiye de, sözkonusu uyarıyı dikkate almış ve mevzuatında bu uyarıya paralel düzenlemelere geç de olsa giderek 31.12.2008 itibarıyla serbest bölgelerdeki imtiyazlı vergilendirme rejimine son vermeyi kararlaştırmıştır.

Vergi oranlarının genellikle sıfır olduğu vergi cennetleri açısından da Türkiye'yi değerlendirmek gerekmektedir. Türkiye ve OECD üyesi ülkelerin vergi sistemlerinde, gelir, servet ve harcamalar üzerinden alınan bütün vergilerin mevcut olduğu ve birkaç istisna dışında hemen hepsinde birbirine yakın oranlarda vergileme yapıldığını görmekteyiz. Hatta gelir vergisi ve kurumlar vergisi oranlarında yapılan son düzenlemeler sonrası Türkiye'deki vergi oranları birçok OECD ülkesindeki vergi oranlarından daha da aşağıya inmiştir. Dolayısıyla Türkiye vergi cenneti sayılabilecek vergi oranlarına sahip değildir. Türkiye'deki vergi oranları OECD ve AB ortalamasında seyretmektedir. Burada şu da ifade edilmelidir ki, her ne kadar vergi cennetleri denildiğinde akla gelişmekte olan ülkeler gelse de, gelişmiş ülkelerde de sermaye çekme amaçlı vergi cennetlerine benzer uygulamalara rastlanmaktadır⁷⁶.

Vergi cennetlerinin önemli özelliklerinden bazıları da; banka işlemleri gizliliği, ticari gizlilik ve nakit kontrolüdür. Vergi cenneti olarak nitelenen ülkeler, kendi ülkelerinde ya da ülkeleri aracılığıyla diğer ülkelerde iş yapan kişiler için güvenlik ve gizlilik ilkelerini ön planda tutmuşlardır. Gizlilik ve güvenlik ilkelerine göre, bankalarla

73 İhsan GÜNAYDIN&Serkan BENK, "Globalleşmenin Vergi Sistemlerinde Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Çözüm Yolları-I", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 179, s.139.

74 HOŞYUMRUK, a.g.e., s.150.

75 HOŞYUMRUK, a.g.e., s.154.

76 Emel YAMAÇ, Küresel Vergi İşbirliğinde Vergi Cennetleri ve Zarar Verici Vergi uygulamaları, DEÜ SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.74.

iş yapan kişi ya da kuruluşlara ait bilgiler ve ticari sırlar hiçbir şart ve koşulda üçüncü kişi, kuruluş, ya da ülkeye verilmemektedir⁷⁷.

Vergi anlaşmaları ve bilgi değişimi açısından vergi cenneti ülkelere bakıldığında Liberya, Linkhenştayn ve Monako tarafından yapılan birkaç özel anlaşma dışında vergi cenneti ülkelerin diğer ülkeler ile çifte vergilendirmeyi önleme ve bilgi değişimi anlaşması yapmadığı görülmektedir. Bu durum, vergi cennetlerinin tipik davranış biçimini ortaya koymaktadır. Türkiye ise, bir OECD ülkesi olarak OECD modelini esas almakla birlikte, diğer OECD ülkeleri ile aradaki gelişmişlik düzeyi farkından doğacak öncelik ve çıkar farklılıklarını dikkate almış ve OECD model anlaşmasına ve yorumuna koyduğu şerhler ve çekincelerle kendi model anlaşmasını oluşturmuştur. Bu model anlaşma çerçevesinde Türkiye Mart 2008 yılına kadar 68 ülke ile çifte vergilemeyi önleme ve bilgi değişimi anlaşmaları imzalamıştır⁷⁸. Fakat, Türkiye'nin, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları ve ilgili diğer kanunlarda, vergi cennetlerini ve diğer bazı küresel vergi sorunlarını önlemeye yönelik ivedi düzenlemelere gitmesi gerekmektedir. 5520 sayılı yeni kurumlar vergisi kanunundaki transfer fiyatlandırması ve örtülü sermaye düzenlemeleri ile vergi cenneti ülkelere yönelik yapılacak ödemelerden stopaj yapılacağına ilişkin düzenleme ve gelir vergisi kanununun 41/5. maddesindeki transfer fiyatlandırmasına yönelik getirilen hüküm bu yönde atılmış adımlardır.

Amerikan finans dergisi FORBES tarafından bir çalışma yayınlanmıştır. Bu çalışmaya göre Türkiye sıralamada 124.5 puanla vergi cehennemlerine 20, vergi cennetlerine ise 27 sıra uzaklıkta yer almıştır⁷⁹. Türkiye'nin vergi cenneti olmadığı rahatlıkla söylenebilir fakat, Türkiye'den vergi cennetlerine transferler yapılmadığı söylenemez. Çünkü Tablo 7 incelenecek olursa, 2005 yılı itibarıyla Türkiye'den vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelere (tablodakiler itibarıyla) 43 firmadan 195 Milyon Dolarlık sermaye ihracı yapılmıştır. Toplamda ise Türkiye'nin aynı yıl 1609 firmadan, yaklaşık 7,7 Milyar ABD Doları sermaye ihracı yapıldığı görülecektir. Aynı dönemde vergi cenneti ülkelere Türkiye'ye ise 15,5 katrilyon değerinde yatırım yapılmıştır.

Tablo 7: Türkiye'den Vergi Cenneti Ülkelere Yapılan Sermaye İhracı (ABD Doları) (2005)

ÜLKE	FİRMA	İHRAÇ EDİLEN SERM.
Bahama Adaları	2	10,704,409
Bahreyn	12	39.380.750
Cayman Adaları	5	1,021,000
Cebelitarık	1	9,713,290
Hollanda Antileri	5	1.856.000
Jersey Adaları	6	2.908.120
Monako Cumhuriyeti	1	10.200.000

77 HOŞYUMRUK, a.g.e., s.138.

78 HOŞYUMRUK, a.g.e., s.146.

79 [<http://www.ntv.com/news/216231.asp#BODY>], "Türkiye Vergi Cenneti Değilmiş".

Niue Adaları	1	585.000
Virjin Adaları	10	118,847,868
TOPLAM	43	195.216.437
Türkiye Toplamı	1.609	7,791,083,984

Kaynak: http://www.hazine.gov.tr/stat/yabser/sermaye_ihraci.xls, Erişim:04.03.2008.

6. Haksız Vergi Rekabetine Yönelik Türkiye’de Yapılan Son Düzenlemeler

Vergi cennetlerinin artması, iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve sermaye transferinin kolaylaşmasıyla beraber, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin kazanç ve iratlarını vergisel açıdan daha korunaklı ve avantajlı yerlere aktarmaları basitleşmiştir. O nedenle gelişmekte olan ülkelerin vergi cennetleri olgusuna, daha fazla ihtimam göstermeleri gerekmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler daha düşük bir vergi kapasitesine, daha az vergi gayretine ve sınırlı bir vergi tabanına sahiptirler. Ayrıca, bu ülkelerde vergi cennetlerinin sunduğu avantajlardan yararlanacak olan grup, iyi eğitilmiş elit sınıfa mensup kişi ve gruplardır⁸⁰. Türkiye de bu ülkelerden biridir.

Sözkonusu duruma istinaden, 5520 sayılı Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 30. maddesinin 7. fıkrasında yapılan düzenleme uyarınca isimleri bilahare Bakanlar Kurulu’nca belirlenip ilan edilecek (Mart 2008 itibarıyla henüz ilan edilmemiştir) ülkelerde yerleşik veya buralarda faaliyette bulunan kurumlara nakden veya hesaben yapılacak ödemeler, %30 kesintiye tabi tutulacaktır.

Yapılan bu düzenleme ile vergi cenneti olarak nitelenen ve zararlı vergi rekabeti uygulayan ülkelerde yerleşik kurumlara yapılan her türlü ödemeler üzerinden, (kanunda belirtilen bazı ödeme türleri hariç olmak üzere niteliğine bakılmaksızın) Türkiye’deki kurum kazançlarının taşıdığı vergi yüküne yaklaşık oranda bir vergi kesintisi yapılması öngörülmüştür. Bu düzenleme ile bu yerlere yapılan ödemelerin Türkiye’deki vergi matrahlarını aşındırması önlenmeye çalışılmıştır⁸¹. Fakat Bakanlar Kurulu’nun halen bu listeyi açıklamaması düzenlemenin fiili olarak hayata geçirilmesini engellemektedir.

Haksız vergi rekabetini önlemeye yönelik diğer düzenlemeler; Gelir Vergisi Kanunu’nun gider kabul edilmeyen ödemeleri düzenleyen 41. maddesinin 5. fıkrasında yer alan “**(5615 sayılı kanunun 3 üncü maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1/1/2007 tarihinden geçerli olmak üzere 04.04.2007)** teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır” denilerek bir nevi transfer fiyatlandırmasının önüne geçilmek istenmiştir.

80 William Mc CLOSKEY, “Tax Administrations and International Cooperation”, [www.ciat.org/doc/docu/pape/impact_gobalization_ta_mc_closkey.pdf], Erişim:02.07.2006.

81 İbrahim KOCABEY, “Türkiye’de Haksız Vergi Rekabetine Yönelik Son Düzenlemeler”, **Yaklaşım Dergisi**, Aralık 2006, Sayı: 168.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. maddesinin birinci bendinin c fıkrasına göre "Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar" gider olarak Kabul edilmez. İlgili kanununun 13. maddesinin birinci bendine göre "Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir". Fakat hem gelir vergisi hem de kurumlar vergisi kanununda yer alan paralel transfer fiyatlandırması düzenlemelerinde ilişkili kişi tanımlaması konusunda sınırlandırma problemleri yaşanmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinin yedinci bendine göre "Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara (tam mükellef kurumların bu nitelikteki ülkelerde bulunan iş yerleri dahil) nakden veya hesaben yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumun mükellef olup olmadığına bakılmaksızın % 30 oranında vergi kesintisi yapılır" denilmek suretiyle vergi cennetlerine yönelik yapılan ödemelerden sözkonusu oranda kesinti yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşme süreci dünyayı artık tek bir ortak pazar haline getirmiş ve uluslararası mal ve sermaye hareketlerinin mobilitesi akıl almaz bir hızda artmıştır. Vergide rekabetin altındaki ana unsur da, bu mal ve özellikle sermaye hareketlerinden daha fazla hissedar olma telaşdır. Bilinmektedir ki doğrudan yabancı sermaye yatırımları gittikleri ülkelerde en iyi yerleri seçerek yeni istihdam alanları açma, teknolojileri yenileştirme, ürün kalitesinin ve yelpazesinin artırılması gibi pek çok pozitif etkiler yapmaktadır. Bu yüzden özellikle gelişmekte olan ülkeler vergi rekabeti yoluyla bu paydan daha fazla yararlanmak amacıyla birbirleriyle yarışmakta ve bu da uluslararası ekonomiye kalite, verimlilik ve etkinlik olarak yansımaktadır. Nasıl ki devlet yapılanmasında idareler arası rekabet kamu malı sunumunda kaliteyi tesis ediyorsa, ülkelerarası rekabet de uluslararası mallarda, hizmetlerde ve yatırımlarda kaliteyi ve verimliliği sağlamaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkeler özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çeşitli yollarla etkilemek için çabalasalar da bu yatırımlardan en yüksek payları alan gelişmiş ülkeler olmaktadır. Örneğin Kuzey Amerika, Avrupa, Japonya üçgenindeki ülkeler, Çin ve buna yakın bazı bölgeler küresel doğrudan yabancı sermayenin %90'ını alırken, Dünyanın %70'den fazla nüfusuna sahip arta kalan kısmı %10'unu paylaşmaktadır (Türkiye 2001 yılında 3.266 Milyon Dolar doğrudan yabancı sermaye çekerken, Çin 46.846 Milyon dolarlık pay almıştır.

Türkiye'nin 2004 yılı dünya doğrudan yabancı sermaye pastasındaki payı %2.7'dir). Tabii ki gelişmekte olan ülkelerden bazıları İrlanda gibi vergi oranlarını aşağıya çekme gibi işlemleriyle önceki yıllara göre daha fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından pay alır hale gelmiştir. Nitekim doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında önemli işlev gören çok uluslu şirketlerin amacı da kar maksimizasyonu olduğu için düşük vergi oranlarının olduğu alanlara yönelmektedirler. Doğrudan yabancı sermayenin gelişmiş ülkelerden ziyade, gelişmekte olan ülkelere yönelmesi, dünya gelişmişlik dengesi açısından arzu edilen ideal bir durum olarak ifade edilmektedir. Fakat gelişmekte olan ülkelerdeki siyasi ve buna bağlı cereyan eden ekonomik istikrarsızlıklar bu işleyişi tersine çevirmektedir.

Vergi rekabeti ile bir kısım ülkeler yabancı sermaye yatırımlarını kendi ülkelerine çekerken, diğer ülkelerin vergi gelirlerinde azalma da yaratarak vergi matrahlarında erozyona sebep olabilmektedir. Örneğin AB'nin Mayıs 2004 ve Ocak 2007 genişlemesinden sonra birliğe katılan 12 yeni üyenin nispeten düşük ücret düzeyleri, nispeten yüksek emek piyasası esnekliği ve en önemlisi düşük vergi yükü gibi rekabet avantajlarına sahip olması, 15 eski Avrupa Birliği ülkesini (AB-15) tedirgin etmektedir.

Doğrudan yabancı yatırımları ülkeye çekmede en etkili unsur vergidir. Dolayısıyla vergide rekabet, en etkili olarak vergi oranları üzerinden yapılmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkeler doğrudan ve dolaylı sermaye yatırımlarını ülkelerine çekebilmek, sermaye birikimini artırmak, bunu yatırımlara kanalize etmek ve büyümelerini hızlandırmak için özellikle kurumlar vergisi oranlarında ciddi indirimlere gitmektedir. Bunun yanında gelir vergisi tarifelerinde de aşağı yönlü trend de göze çarpmaktadır. Vergi oranlarındaki düzenlemeler dışında birçok ülke vergi kredisi, vergi tatilleri ve hızlandırılmış amortisman gibi imtiyazlı uygulamalarla ülkelerini yatırımlar açısından çekici hale getirmeye çalışmaktadır. Ancak yatırımlarda etkili unsurun sadece vergisel düzenlemeler olmadığını da belirtilmesi gerekmektedir. Ülkedeki siyasi istikrar, işgücü kalitesi, altyapı, piyasaya giriş şartları ve ücretler de önem arz etmektedir.

Dar anlamda vergi oranlarındaki indirimler, geniş anlamda ise matrahın genişletilmesi olarak ifade edilen vergi rekabetini savunanlara göre vergi rekabeti iyidir ve mükelleflere tercih imkanı sunmaktadır. Vergi alanındaki rekabet sayesinde, devletler bu alanda keyfi hareket edememekte, vergilendirme hizmetleri iyileşmekte ve kendilerini baskı altında hissetmektedirler. Vergide rekabetin karşısında olanların gerekçeleri ise; rekabet sonucunda bazı ülkelerin (özellikle gelişmekte olan) vergi matrahlarının aşınacağı, vergi yükünde adaletsiz dağılımların meydana geleceği ve bunun emeğin vergi yükünün ağırlaşması pahasına sermayenin lehine gerçekleşeceği ve mali bozulmaların meydana geleceğidir. Bilindiği üzere ortaya konan bu görüşler aynı zamanda vergi rekabetinin sağladığı yararlar ve sakıncalardır. OECD ve Avrupa Birliği tarafından sözkonusu sakıncaların giderilmesine yönelik önlemler alınmakta ve çalışmalar yapılmaktadır.

OECD, AB ve ülkeler tarafından münferiden yürütülen çalışmalarda haksız vergi rekabetini önlemek ana amaç olmakla birlikte, sözkonusu kuruluşlar ve ülkeler kendi çıkarlarını maksimize edecek önleyici politikalar ve düzenlemelerle konuya yaklaşmaktadırlar. Bu anlamda vergi rekabetinin uluslararası entegrasyonları ve ülkeleri en fazla rahatsız eden etkisi vergi yüklerindeki adaletsiz dağılımdır. Mobilitesi düşük olan emek faktörü vergi yükünün ağırlığını daha fazla hissetmektedir ki genellikle ülkelerin vergi sistemlerindeki genel görüntü, dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının dolaysız vergilere göre daha ağırlıklı olması ve her geçen gün daha da fazla artması şeklinde olmaktadır. Bu genel görüntü, vergi sistemlerinde adaleti tehlikeye sokmaktadır. Kısaca vergi rekabeti ülkelerin bir yandan daha fazla yabancı sermaye çekmek için vergi sistemlerini değiştirmelerine karşın diğer yandan da ülkelerin vergi gelirlerinde erozyona ve vergi yükünün adaletsiz dağılımına neden olmaktadır.

Vergilendirmede rekabette, vergi yükünün dengesiz ve adaletsiz dağılımına ortam hazırlayan ülkelere vergi cenneti denilmekte, ulusal ve uluslararası bütünleşmeler ve ülkeler vergi cennetleriyle mücadele etmeye ve yaptırımlar üretmeye çalışmaktadır. Fakat vergi cennetleri diye tabir edilen ülkelere yönelik mücadele ve yaptırımlarda en fazla göz önünde tutulması gereken husus, çok uluslu şirketlerin birçoğunun faaliyetlerini vergi cennetlerinden yürüttüğüdür. Yani vergi cennetlerinin mükellef yapısı çok ulusludur. Dolayısıyla sözkonusu ülkelere yapılacak müdahaleler daha fazla vergi kaybına ve verginin daha da adaletsiz dağılımına yol açabilir. Çünkü özellikle gelişmiş batılı ülkeler çok uluslu şirketlerini, uluslararası ticari ve sınai hareketlilikte tamamen serbest bırakmaktadır. Hal böyleyken, örneğin Türkiye'nin kendi çok uluslu şirketlerine bu alanda kısıtlamalar getirerek, vergi çemberi içine almaya çalışması hem toplam vergi tahsilatımızı azaltacak, hem uluslararası vergi yükü açısından mükelleflerimiz aleyhine ilave bir yük doğacak, hem de dış dünyayla ticari, sınai ve vergisel boyutta rekabet edebilirliğimiz yara alacaktır. Dolayısıyla vergi cennetleriyle mücadelede bu hususların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Fakat bu durumun bir de tersinden düşünmek gerekir. Yani bu ülkelerdeki vergi avantajları nedeniyle oralara yönelik dengesiz ve Türkiye'de vergi ödememek için giden sermaye akışının görmezden gelinmesi de mümkün değildir. Buna yönelik 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'muzda bir düzenleme yapılmış ve vergi cenneti ülkelere yapılan ödemelerden belli bir oranda vergi kesintisi yapılacağı öngörülmüştür. Fakat bu ülkelerin hangi ülkeler olacağı da belirtilmek durumundadır. Vergi cenneti ülkeleri belirleme ve açıklama yetkisi Bakanlar Kurulu'nda olmasına ve ilgili yasanın çıkmasından itibaren 2 yıl geçmesine rağmen vergi cennetleri henüz açıklanmamıştır.

Rekabet ile rekabet etmek zararlıdır. Yani rekabete karşı çıkılmamalıdır. Rekabet olmazsa gelişmişler daha gelişmiş, gelişmemiş veya az gelişmiş olanlar ise ya yerinde sayacak ya da daha da gerileyecektir.

KAYNAKÇA

- AĞBAL, Naci; “Globalleşme ve Vergi Sistemlerinin Geleceği II”, Yaklaşım Dergisi, Sayı:106, Ekim 2001
- AKKAYA, Şahin; “Vergileme ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 43.-44 Seri, Yıl.2003
- AKTAN, C. C.; & VURAL, İ.Y.; Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet, TİSK Rekabet Dizisi: 1, Ankara, 2004.
- AKTAN, C. Can & VURAL, İ. Y.; “Vergi Rekabeti”, Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 22, Ocak- Haziran 2002.
- ASHER, Mukul G. & RAJAN, Ramkisen; “Globalization and Tax Systems: Implications for Developing Countries With Particular Reference to Southeast Asia”, Discussion Paper No:99/23, CES, October 1999.
- BAŞAK, İ; “4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun Genel Esasları, Kanundaki Eksiklikler ve çözüm Yolları -1”, E-yaklaşım, Mayıs 2004, Sayı: 10.
- BECKER, Gary S.; “What’s Wrong With A Centralized Europe? Plenty”, Business Week, June 29, 1998 (http://home.uchicago.edu/~gbecker/Businessweek/BW/1998/06_29_1998.pdf).
- BENK, Serkan & GÜNAYDIN, İhsan; “Globalleşmenin Vergi Sistemlerinde Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Çözüm Yolları-I”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 179
- BENK, Serkan & AKDEMİR, Tekin; “Globalleşme Ve Ekonomik Değişim”, [<http://www.cmis.org.tr/dergi/012004/makale2.pdf>], Erişim: 03.05.2006.
- BİLİCİ, Nurettin; “Vergi Cenneti Ülkeler, Türkiye’de Vergi Kaçakçılığına Etkisi ve Soruna Çözüm Arayışları”, 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs 2004, Belek, Antalya.
- BRETSCHGER, Lucas & HETTİCH, Frank; “Globalisation, Capital Mobility and Tax Competition: Theory and Evidence For OECD Countries”, European Journal Of Political Economy, Vol: 18, 2002.
- BÜLBÜL, Duran; “Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Seyri”, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 140, Ağustos 2004
- CANGİR, Niyazi; “Vergide Rekabet Ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi II”, Yaklaşım Dergisi, Ağustos, 2000
- CLOSKY, William; Tax Administrations and International Cooperation, [www.ciat.org/doc/docu/pape/impact_gobalization_ta_mc_closkey.pdf], Erişim:02.07.2006

- DAGAN, Tsilly; “The Costs of International Tax Cooperation”, Working Paper No:1-03, January 2003 (http://www.biu.ac.il/law/unger/wk_papers.html).
- EDWARDS, Chris & RUGY, Veronique de; “International Tax Competition: A 21 st-Century Restraints on Government”, Policy Analysis, No: 431, April 12, 2002.
- EYÜPGİLLER, S. Saygın; “Vergi Cenneti Ülkelerin Zarar Verici Uygulamalardan Vazgeçme Taahhütleri”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 249, Mayıs 2002.
- EYÜPGİLLER, Saygın; “Vergi Cennetleri ve Tercihli Vergi sistemleri: Uygun olmayan Vergi Rekabetinin 1998 OECD Vergi Komitesi Raporu Işığında Değerlendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 222.
- FERHATOĞLU, Emrah; “2004 Genişlemesi sonrasında Avrupa Birliği’nde Vergi Rekabeti ve Sonuçları”, E-Akademi Dergisi, Sayı:51, Mayıs 2006 [www.e-akademi.org], Erişim: 09.11.2006.
- FOURÇANS, Andre “Tax Harmonization Versus Tax Competition In Europe: A Game Theoretical Approach”, Cahier De Recherche Working Paper, No: 132.
- GENSCHEL, Phillip; “Globalization, Tax Competition and Fiscal Viability of Welfare State, MA Plenck Institute For The Study”, May 2001.
- GİRAY, Filiz; “Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları”, Akdeniz İİBF Dergisi, 9, 2005.
- GOODSPEED, Timothy J.; “Tax Competition Benefit Taxes and Fiscal Federalizm”, National Tax Journal, Vol: 51, No: 3, September 1998.
- GOODSPEED, Timothy J.; “Tax Competition and Tax Structure In Open Federal Economies: Evidence From OECD Countries With Implications For The EU”, European Economic Review, 46, 2002
- HOŞYUMRUK, Şennur; Vergi Cennetleri, Tercihli Vergi Rejimleri Ve Zarar Verici Vergi Rekabetinin Oecd Ülkeleri ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2003
- IMF; Balance of Payments Statistics Yearbook, IMF Washington, 2001
- KARACA, Yüksel; “Zararlı Vergi Rekabetinden Zararlı Vergi Uygulamalarına: OECD Projesine İlişkin 2001 İlerleme Raporu Yayımlandı”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 160, Ocak 2002
- KARACA, Yüksel; “Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri, OECD Bünyesindeki Çalışmalar Ne Aşamada”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: +238, Haziran 2001.
- KAYMAKÇI, Oğuz; “AGÜ’ler, Küreselleşme ve AB İlişkileri”, Avrupa Birliği Üzerine Notlar, Nobel Yayınevi.
- KOCABEY, İbrahim; “Türkiye’de Haksız Vergi Rekabetine Yönelik Son Düzenlemeler”, **Yaklaşım Dergisi**, Aralık 2006, sayı: 168.

- KOCACIK, Faruk; “Küreselleşme”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 25, No: 2, Aralık 2001.
- OATES, Wallace; “Fiscal Competition or Harmonization? Some Reflections”, National Tax Journal, 54(3), September 2001.
- OECD; Tax Rates Are Falling, March April 2001 - World Investment Report,2005
- OECD; Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, Paris, 1998
- OECD; Revenue Statistics of OECD Member Countries, Paris, 2005.
- OECD; Towards Global Tax Co-operation, 2000
- OECD; Tax Rate are Falling, No: 25, March-April 2001 [<http://www.oecdwash.org/NEWS/LOCAL/oecdwash-marapr2001.pdf>].
- ÖNCEL, Türkan & ÖNCEL, S. Yenal; “Uluslararası Vergi Rekabeti”, İ.Ü. İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezleri Konferansları, Sayı: 43-44, 2003
- ÖNCEL, Yenal; “Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 41. Seri, Yıl: 2002
- ÖNCEL, Yenal; Kurumlar Vergisinde Değişim ve Uluslararası Vergi Rekabeti”, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 47. Seri, 2005
- ÖZ, Semih; “Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri”, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005
- ÖZ, Semih; “Zarar Verici Vergi Rekabeti Konusunda OECD’nin 2004 Yılı İlerleme Raporu”, e-yaklasim, Sayı: 136, Mayıs 2004.
- ÖZ, Semih; “Vergi Cennetleri Konusunda Yapılan Uluslararası Çalışmalar”, e-Yaklaşım Dergisi, Sayı: 139, 2004.
- ROHN, Richard & RUGY, “Veronique De; Threats To Financial Privacy and Tax Competition”, Policy Analysis, No: 491, October 2, 2003
- ROIN, Julie; “Competition and Evasion: Another Perspective on International Tax Competition”, Georgetown Law Journal, Mar 2001, Vol: 89, Issue: 3
- ROLLINSON, Barbara L. & FRISCH, Daniel F.; “Recent Issues In Transfer Pricing”, OTA Paper 61, November 1988
- SLEMROD, Joel B.; “Free Trade Taxation and Protectionist Taxation”, International Tax and Public Finance, Vol: 2, Number : 3, November 1995
- STEINMO, Sven; “Globalization and Taxation : Challenges To The Swedish Welfare State”, 2001 [<http://stripe.colorado.edu/steinmo/cpsfinal.pdf>], Erişim:11.08.2006
- STIGLITZ, Joseph E.; Kamu Kesimi Ekonomisi, (Çev: Ömer F. BATIREL), İstanbul, Marmara Üniversitesi İİBF Yayın No: 396

- STOWHASE, Sven; “Tax Rate Differentials and Sector Specific Foreign Direct Investment: Empirical Evidence From The EU”, FinanzArchiv, Volume: 61, 2005
- TAŞ, Bülent & KARACA, Yüksel; “Küreselleşmenin Vergi Sistemleri Üzerindeki Etkileri Açısından İki Önemli Konu: Vergi Rekabeti ve Elektronik Ticaret”, 19. Türkiye Maliye Sempozyumu
- TEATHER, Richard; “Harmful Tax Competition”, Institute of Economic Affairs, Vol: 22, 2002
- TIEBOUT, Charles M.; “A Pure Theory Of Local Expenditures”, Journal of Political Economy, 64, 1956
- TOBB; Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001
- TOBB; Vergilemede Global Eğilimler-AB ve Türk Vergi Sistemi, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Aydoğdu Ofset, Ankara, 2001
- UNCTAD; World Investment Report, 2002
- UNCTAD; World Investment Report, 2005.
- UNCTAD; World Investment Report 2002, New York, 2002
- UYANIK, Kemal; “Küreselleşme ve Neden Olduğu Vergisel Sorunlar”, Yaklaşım Dergisi, Kasım 2001.
- UYSAL, Doğan; “Küreselleşme ve Gelişmekte Olan Ülkeler”, Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi, Der. M. Akif ÇUKURÇAYIR, Çizgi Kitabevi, 2002
- WEINER, Joann M. & AULT, Hugh J; “The OECD’s Report On Harmful Tax Competition”, National Tax Journal, 51(3), September 1998
- WILSON, Joh Douglas; “Theories of Tax Competition”, National Tax Journal, Volume: 52, No:2, June 1999.
- YAMAÇ, Emel; Küresel Vergi İşbirliğinde Vergi Cennetleri ve Zarar Verici Vergi uygulamaları, DEÜ SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- YERELİ, A: Burçin; “Macroeconomics Effects of Tax Competition İn Turkey”, South-East Europe Review, Volume 8, Number 1, May 2005.
- www.worldwide-tax.com
- www.hazine.gov.tr
- www.neweconomyindex.org
- www.oecd.org
- www.ntv.com
- www.muhasibat.gov.tr
- www.kpmg.com

